

บทที่ 5

การเป็นเวทีสาธารณะของรายการสนทนากาการเมืองทางโทรทัศน์

รายการสนทนากาเมืองพิจารณาจากการดำเนินการของสถานี

ในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป 17 พฤศจิกายน 2539 สื่อโทรทัศน์ได้มีความตื่นตัวและมีการปรับเนื้อหารายการให้สอดคล้องกับกระแสความสนใจเรื่องการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในรายการข่าวและรายการสนทนาทางกาเมือง จากการสำรวจรายการสนทนากาเมืองทางสถานีโทรทัศน์พบว่ามีการจัดรายการเฉพาะกิจที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องเลือกตั้งในทุกสถานีรวมทั้งปรับเนื้อหาของรายการปกติที่เป็นรายการสนทนาให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อต้องการแข่งขันกันตอบสนองความต้องการรับรู้ข่าวสารและความเคลื่อนไหวทางกาเมืองแก่ประชาชนรวมทั้งส่งเสริมบรรยากาศในการเลือกตั้ง

ตารางที่ 5.1 รายการสนทนากาเมืองทางสถานีโทรทัศน์ระดับชาติช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป 17 พฤศจิกายน 2539

สถานีโทรทัศน์	จำนวนรายการ	รายการสนทนาทางกาเมือง	
		รายการเฉพาะกิจ	รายการปกติ
ช่อง 3	2	- เลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานกาเมืองใหม่	- เหตุบ้านกาเมือง
ช่อง 5	3	- ร่วมคิด ร่วมพัฒนาประชาธิปไตย'39 - เจาะลึกศึกเลือกตั้ง'39 - การได้วาทิ 3 "ซ" จากหอประชุม กิตติขจร กองบัญชาการกองทัพก	- - -
ช่อง 7	2	- เส้นทางสู่สุภา - โฉงสุคทัยเลือกตั้ง'39	- -
ช่อง 9	4	- เลือกตั้งสัญญา'39 - นับถอยหลังเลือกตั้ง'39	- ขอคิดด้วยคน - เนชั่นนิวส์ทอล์ก

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สถานีโทรทัศน์	จำนวนรายการ	รายการสนทนาทางการเมือง	
		รายการเฉพาะกิจ	รายการปกติ
ช่อง 11	2	- เส้นทางผู้แทน'39 - เวทีองค์กรกลาง	- -
ไอทีวี	3	- นับถอยหลังเลือกตั้ง'39* - เวทีเลือกตั้งไอทีวี - ไอทีวีทอล์กเฉพาะกิจ เกาะติดเลือกตั้ง'39	- - -

*ไอทีวีดำเนินการร่วมกับสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ที่มา: ผู้จัดการรายวัน. 28 ตุลาคม 2539. น. 12.

จากสถานีโทรทัศน์ที่มีการกระจายเสียงระดับชาติทั้ง 6 สถานี หากพิจารณาจากการดำเนินการของแต่ละสถานีพบว่ามี 4 ลักษณะคือ สถานีที่มีการดำเนินการโดยรัฐ (อ.ส.ม.ท.), สถานีที่มีการดำเนินการโดยเอกชนภายใต้ระบบสัมปทาน, สถานีที่มีการดำเนินการโดยกองทัพบกและสถานีที่มีการดำเนินการโดยรัฐ (กรมประชาสัมพันธ์) (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, วิษณุ วรรณุญและมุขเมธิน กลั่นนุรักษ์, 2539)

ตารางที่ 5.2 การดำเนินการของสถานีโทรทัศน์ระดับชาติ

สถานีโทรทัศน์	ผู้ดำเนินการของสถานี
ช่อง 3	อ.ส.ม.ท. ในรูปของการให้สัมปทานเอกชนแก่บริษัทบางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด
ช่อง 5	กองทัพบก
ช่อง 7	กองทัพบก ในรูปของการให้สัมปทานแก่บริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด
ช่อง 9	อ.ส.ม.ท.
ช่อง 11	กรมประชาสัมพันธ์
ไอทีวี*	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

*ไอทีวีต้องขอยายเป็นสถานีระดับชาติภายในระยะเวลา 7 ปีหลังเริ่มดำเนินการคือภายในปี พ.ศ.2546

ในบทที่ 5 ซึ่งศึกษาการทำหน้าที่เป็นเวทีสาธารณะในบริบทของการเลือกตั้งของรายการสนทนาการเมืองทางโทรทัศน์ ศึกษาโดยพิจารณาจากการดำเนินการของสถานี 3 ลักษณะคือ

1. สถานที่ที่มีการดำเนินการโดยเอกชนภายใต้ระบบสัมปทานคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. จำนวนสองรายการคือ รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่และรายการเหตุบ้านการเมือง

2. สถานที่ที่มีการดำเนินการโดยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยคือสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.จำนวนสามรายการคือ รายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 รายการขอคิดด้วยคน และรายการเลือกตั้งสัญจร'39

3. สถานที่ที่มีการดำเนินการโดยรัฐคือสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ จำนวนหนึ่งรายการคือรายการเส้นทางผู้แทน'39

ทั้งนี้รายการสนทนาทางโทรทัศน์ทั้ง 6 รายการสามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในด้านประเภทรายการ ช่วงเวลาในรายการ ความยาวและเนื้อหารวมทั้งผู้ดำเนินรายการได้ในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 เปรียบเทียบประเภทรายการ ช่วงเวลา ความยาว เนื้อหาและผู้ดำเนินรายการของรายการสนทนาทางโทรทัศน์

ชื่อรายการ	ประเภทรายการ	ช่วงเวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหารายการ	ผู้ดำเนินรายการ
เลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐาน การเมืองใหม่ (ช่อง 3)	รายการนิชสารการเมืองเน้นการ สัมภาษณ์นักการเมือง ช่วงของการ สัมภาษณ์จากไอเอ็นเอ็น และมติชน ช่วงการวิเคราะห์จากนักวิชาการใน รายการ ประกอบสื่อบุปรายงานพิเศษ จากฝ่ายข่าวของทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3	17.30-17.35 น.	5	รายงานพิเศษเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่มาร่วมรายการ	คุณเกษมสันต์ วีระกุล คุณรัตติยากร ริมสินธุ อาจารย์สุชุม นวลสกุล (ผู้วิเคราะห์) ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (ผู้วิเคราะห์)
		17.35-18.00 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1	
		18.00-18.05 น.	5	เคารพธงชาติ / โฆษณา	
		18.05-18.30 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2 คำถามจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นและมติชน วิเคราะห์โดยอ.สุชุม นวลสกุลและอ.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์	
เหตุบ้านการเมือง (ช่อง 3)	รายการสนทนาประกอบสื่อบุพิเศษ จากฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง รายการเน้น สัมภาษณ์หัวหน้าพรรคการเมือง ใหญ่	23.00-23.10 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1	คุณเกษมสันต์ วีระกุล
		23.10-23.13 น.	3	โฆษณา	
		23.13-23.23 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2 / รายงานพิเศษ	
		23.23-23.26 น.	3	โฆษณา	
		23.26-23.36 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 3	
		23.36-23.39 น.	3	โฆษณา	
		23.39-24.00 น.	21	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 4	
ขอดีด้วยคน (ช่อง 9)	รายการสนทนากับนักการเมือง ระดับทีมเศรษฐกิจ เลขานุการพรรค รวมทั้งจัดรายการนิตพิเศษได้ว่าที่ ระหว่างหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์	21.00-21.30 น.	30	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1	ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
		21.30-21.35 น.	5	โฆษณา	
		21.35-22.00 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2	

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ชื่อรายการ	ประเภทรายการ	ช่วงเวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหาของรายการ	ผู้ดำเนินรายการ
นับถอยหลัง เลือกตั้ง'39 (ช่อง 9)	รายการสนทนาเฉพาะกิจ ช่วงก่อน การเลือกตั้ง เน้นนักการเมืองระดับ หัวหน้าพรรค บุคคลที่มีตำแหน่ง สำคัญในพรรคและผู้สมัครทั่วไป	20.30-21.25 น. 21.25-21.30 น. 21.30-22.00 น. และ 20.30-21.30 น.	55 5 30 และ 30	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1 โฆษณา สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2 สัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการ	คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล คุณสุทธิชัย หยุ่น
เลือกตั้งสัญจร'39 (ช่อง 9)	รายการเฉพาะกิจ เป็นการอภิปราย, สัมภาษณ์นักการเมืองในภูมิภาคใช้ ส่วนภูมิภาคเป็นที่จัดรายการเปิดให้ ประชาชนเข้าฟังการอภิปรายในห้อง ประชุมรวมทั้งเปิดช่วงให้ประชาชน ถามคำถามกับนักการเมืองทาง โทรศัพท์โดยผ่านการบันทึกคำถาม จากพนักงานของธนาคารกรุงไทย	20.30-21.25 น. 21.25-21.30 น. 21.30-22.30 น.	55 5 60	สัมภาษณ์นักการเมืองช่วงที่ 1 โฆษณา สัมภาษณ์นักการเมืองช่วงที่ 2	คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย คุณเพชรระ สารพิมพ์า
เส้นทางผู้แทน'39 (ช่อง 11)	รายการเฉพาะกิจเน้นการสัมภาษณ์ นักการเมือง ประกอบช่วงที่เปิดให้ ประชาชนถามคำถามทางโทรศัพท์ โดยผ่านการบันทึกและพิจารณาคัด เลือกคำถามจากทีมงานของรายการ	20.30-21.00 น. 21.00-21.30 น.	30 30	สัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการ ช่วงการตอบคำถามจากประชาชน	คุณอดิศักดิ์ ศรีสม

รายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท.

รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่

รูปแบบรายการ

รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่จัดเป็นรายการนิตยสารข่าวสารการเมือง ประกอบด้วยรายงานพิเศษเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่มาร่วมรายการ การสนทนากับพรรคการเมือง การสัมภาษณ์จากสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็นและมติชนและช่วงการวิเคราะห์จากนักวิชาการ รายการนี้ถือได้ว่าเป็นรายการเฉพาะกิจที่จัดขึ้นเพื่อรณรงค์เรื่องเลือกตั้ง ออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์เวลา 17.30-18.30 น. เป็นการร่วมมือของสื่อมวลชนทั้งวิทยุ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์รวมทั้งองค์กรเอกชน ร่วมจัดรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3, หนังสือพิมพ์มติชน, สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นคลื่นวิทยุ 102.5 เมกกะเฮิร์ตซ์, องค์กรกลางและธนาคารกรุงเทพ การจัดรายการเกี่ยวกับการรณรงค์เลือกตั้งของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ได้แบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการรายงานข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งความเคลื่อนไหวของนักการเมือง ผู้สมัครและพรรคการเมือง ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองในข่าวภาคต่าง ๆ ส่วนที่สองเป็นรายการพิเศษเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่มีการสนทนากับผู้สมัครจากพรรคการเมือง คุณสำราญ จักรโท หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ได้กล่าวถึงชื่อรายการนี้ว่า

“สิ่งหนึ่งที่เน้นมากเป็นพิเศษสำหรับการเลือกตั้ง'39 ชื่อที่ว่าสร้างฐานการเมืองใหม่ เนื่องจากมาวิเคราะห์ว่าการเลือกตั้งในปี 2539 แตกต่างจากการเลือกตั้งทุกครั้งเนื่องจากเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ใช่การเลือกตั้งได้รัฐบาลขึ้นมาแล้วก็จบแค่นั้นแต่ต้องการชีวิสัยทัศน์ให้ประชาชนเห็นว่า การเลือกตั้ง'39 มันเป็นการสร้างเพื่อจะนำไปสู่มิติใหม่ทางการเมืองโดยมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมาก็เลยใช้ชื่อว่าสร้างฐานการเมืองใหม่เพื่อให้สร้างฐานการเมืองเข้าไปสู่อ้อมอกของการเมืองไทย” (สำราญ จักรโท, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2541)

จากการวิเคราะห์รายการพิเศษเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่พบว่าในรายการแบ่งเนื้อหาเป็นช่วงต่าง ๆ ดังในตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่

เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
17.30-17.35 น.	5	รายงานพิเศษเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่มาร่วมรายการ
17.35-18.00 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1
18.00-18.05 น.	5	เคารพธงชาติ / โฆษณา
18.05-18.30 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2 คำถามจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นและมติชน วิเคราะห์โดยอ.สุชุม นवलสกุลและอ.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ผู้ดำเนินรายการ

ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการและมีบทบาทมากที่สุดในการรายการคือคุณเกษมสันต์ วีระกุล ซึ่งอดีตเป็นอาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ดำเนินรายการจากสถานีคือคุณรัตติยากร ริมสินธุ์ซึ่งเป็นผู้ประกาศข่าวของทางสถานี นอกเหนือจากผู้ดำเนินรายการในห้องส่งแล้วยังมีสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นพันธมิตรในการจัดรายการพิเศษร่วมถามคำถามทางโทรศัพท์กับนักการเมือง สื่อวิทยุคือสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็นคลื่น 102.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ มีตัวแทนที่มาร่วมสัมภาษณ์เช่น คุณณอม อ่อนเกตุพล, คุณสำราญ รอดเพชร, คุณพิสิทธิ์ กิริติการกุล ส่วนตัวแทนจากหนังสือพิมพ์มติชนคือ คุณสมหมาย ปาริจฉัตต์ นายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ในรายการยังมีนักวิชาการที่ทำหน้าที่วิเคราะห์การเลือกตั้งคืออาจารย์สุชุม นवलสกุล อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงและ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลักษณะการสนทนาในรายการ

การสนทนาเน้นที่การสัมภาษณ์ตัวแทนพรรคการเมืองที่มาร่วมในรายการโดยผู้ดำเนินรายการเป็นผู้สัมภาษณ์และแขกรับเชิญเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ คำถามหลักมาจากผู้ดำเนินรายการรวมทั้งคำถามจากคลื่นวิทยุ 102.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ และหนังสือพิมพ์มติชน ผ่านทางโทรศัพท์สายตรงเข้ามาในรายการ

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

ในรายการพิเศษเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ มีการจัดเวทีและที่นั่งของผู้ดำเนินรายการ นักวิชาการ และแขกรับเชิญในรายการดังภาพที่ 5.1

แผนภาพที่ 5.1 การจัดที่นั่งในรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่

ในรายการใช้โต๊ะเป็นรูปโค้งผู้ดำเนินรายการแขกรับเชิญและนักวิชาการจะนั่งสลับกันดังภาพ จากด้านหลังเป็นภาพวาดลายเส้นของพระที่นั่งอนันตสมาคม ประกอบชื่อรายการและโลโก้ขององค์กรที่เป็นพันธมิตรร่วมจัดรายการเช่นองค์กรกลาง ธนาคารกรุงเทพ ไอเอ็นเอ็น ซึ่งการใช้ภาพพระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นฉากของรายการ เป็นการนำสัญลักษณ์ของอำนาจอธิปไตยมาใช้

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

หากวิเคราะห์ในส่วนของผู้ดำเนินรายการหลักของรายการคือ คุณเกษมสันต์ วีระกุล กล่าวได้ว่าเป็นนักวิชาการที่ทำงานด้านสื่อสารมวลชนในฐานะผู้ดำเนินรายการสนทนาการเมือง คุณเกษมสันต์ วีระกุล จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากจบการศึกษาได้รับราชการเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาได้มีโอกาสเข้ามาทำงานด้านสื่อสารมวลชนโดยร่วมเป็นทีมงานผลิตรายการของมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 คือรายการมองต่างมุมและรายการเวทีชาวบ้านทั้งนี้จากการชักชวนของดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อาจารย์คณะเดียวกันซึ่งเป็นผู้อำนวยการโครงการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์และเป็นผู้ดำเนินรายการดังกล่าว ในปี 2536 ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทองและคุณเกษมสันต์ วีระกุล ได้รับการเชิญชวนจากคุณแสงชัย สุนทรวัฒน์ ผู้อำนวยการอ.ส.ม.ท.ให้มาผลิตรายการสนทนาการเมืองทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 จากที่เฝ้าสนใจในการผลิตรายการต้องทำในรูปแบบธุรกิจ คุณเกษมสันต์ วีระกุล จึงตัดสินใจลาออกจากการเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากที่รับราชการมา 5 ปี หันมาทำงานด้านสื่อโดยร่วมกับหุ้นส่วนที่เป็นบุคคลในแวดวงวิชาการตั้งบริษัทวอซด์็อก จำกัด เมื่อปี 2537 เพื่อรองรับการผลิตรายการสนทนาการเมืองขอลิดด้วยคนออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 โดยเชษฐดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง มาเป็นผู้ดำเนินรายการ นอกจากการตั้งบริษัทวอซด์็อก จำกัด แล้ว ในการเลือกตั้งปี 2538 คุณเกษมสันต์ ได้ร่วมทำรายการเฉพาะกิจตามผู้แทน ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ii และได้รับการติดต่อจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในช่วงปี 2539 ให้มาเป็นผู้ดำเนินรายการเหตุบ้านการเมืองและได้ดำเนินรายการดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้คุณเกษมสันต์ยังได้หันมาทำงานเป็นนักประชาสัมพันธ์โดยร่วมเป็นทีมงานระดับผู้บริหารในบริษัทอิธิ แอนด์ คิน คอมมิวนิเคชัน แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2538 โดยคุณศุภลักษณ์ คณชาภิชาติ ซึ่งเป็นอดีตทีมผู้บริหารชุดเดิมของโรงแรมอิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ก (บทสัมภาษณ์จากกรุงเทพธุรกิจ, 22 กุมภาพันธ์ 2539, น.6) จึงนับได้ว่าภูมิหลังของคุณเกษมสันต์มีสถานภาพเป็นทั้งอดีตนักวิชาการและนักประชาสัมพันธ์ คุณเกษมสันต์มีความตั้งใจที่จะทำรายการสนทนาการเมืองให้ต่างจากรายการทั่วไปโดยมองว่า “ผมอยากทำรายการอย่างนี้มันวอดสุขภาพไม่ต้องทะเลาะกันหน้าจอให้เกิดริ้วรอยแก่ที่มาร่วมรายการ คนทำสื่อไม่มีสิทธิ์ไปตัดสินว่าคนนี้ถูกคนนี้ผิดแต่ต้องให้คนดูตัดสิน ใครก็ตามที่มาร่วมรายการต้องได้รับเกียรติเท่ากัน...แน่นอนอาจมีการถาม ชักค้ำ มีสีสันผมทำแต่ต้องหาสาระให้ได้ ผมถามคำถามสุขภาพตอบไม่ตอบไม่เป็นไรแต่คนจะรู้เอง” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ลีลาการดำเนินรายการมีลักษณะเฉพาะต่างจากผู้ดำเนินรายการคนอื่น นอกจากนี้ ในรายการยังมีความโดดเด่นโดยมีนักวิชาการมาวิเคราะห์ในรายการด้วยซึ่งเหตุผลของการให้นักวิชาการมาร่วมวิเคราะห์ในรายการเนื่องมาจาก

“ระยะหลังการเลือกตั้งมีความแตกต่างจากครั้งที่ผ่านมา ประชาชนมีความคาดหวังต่อนโยบายของพรรคการเมืองโดยเฉพาะในเรื่องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จากแต่เดิมที่เป็นเพียงการเมืองอย่างเดียว เพราะฉะนั้นคนที่จะมาดำเนินรายการครั้งนี้ควรเป็นคนที่มีความชำนาญสามารถวิเคราะห์การเมืองได้ ลงในรายละเอียดได้ว่าฐานเสียงเป็นอย่างไร ช่วงชิงคะแนนกันอย่างไรมีการหาเสียงใช้กลยุทธ์ในการหาเสียงกันอย่างไร อาจารย์สุขุมเขาก็วิเคราะห์ให้ได้มองภาพออก ทีนี้ถ้ามีอาจารย์สุขุมคนเดียวไม่พูดถึงสิ่งที่เขาหาเสียงกันเศรษฐกิจตรงนี้นั้นหมายถึงอะไร หลอกประชาชนหรือเปล่า ก็ต้องมีอาจารย์สมชายซึ่งมีความชำนาญทางด้านเศรษฐกิจมาวิเคราะห์ให้ประชาชนได้รู้” (ตำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2541)

นอกจากนี้ลักษณะที่พบด้านผู้ดำเนินรายการที่ต่างจากรายการอื่นคือ การร่วมมือระหว่างสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุและสื่อหนังสือพิมพ์ โดยมีตัวแทนจากสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็นและหนังสือพิมพ์มติชนมาร่วมตั้งคำถามสัมภาษณ์นักการเมืองในรายการด้วย ทั้งไอเอ็นเอ็นและมติชนเป็นสื่อ

มวลชนที่มีคุณภาพได้รับการยอมรับจากผู้ฟังและผู้อ่านที่เป็นปัญญาชน การเข้ามาร่วมกับสื่อโทรทัศน์นับว่าเป็นมิติใหม่ในรายการสนทนาการเมืองทำให้เนื้อหารายการน่าสนใจ ตัวแทนจากไอเอ็นเอ็นที่ร่วมตั้งคำถามเช่น คุณณอม อ่อนเกตุพล, คุณสำราญ รอดเพชร, คุณพิสิทธิ์ กิริติการกุล ด้านมติชนคือคุณสมหมาย ปาริฉัตร ซึ่งมีตำแหน่งเป็นนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยด้วย จากรูปแบบที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการจัดรายการสนทนาช่วงก่อนการเลือกตั้งที่ไม่ใช่การทำงานเพียงสื่อใดสื่อหนึ่งแต่เป็นการร่วมมือกันระหว่างสื่อหลายแขนง ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ รวมถึงองค์กรอื่น ๆ เช่น ธนาคาร องค์กรกลาง การที่รายการมีพันธมิตรจากสื่อหลายแขนงมีข้อดีในแง่ที่ทำให้การสัมภาษณ์นักการเมืองทำได้ในเชิงลึกมากขึ้น “ประเด็นก็คือว่าเรื่องของเลือกตั้งมันต้องประกอบด้วยหลายส่วน สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือฐานข้อมูล มติชนเขามีฐานข้อมูลแน่น เพราะฉะนั้นมุมมองของสื่อสิ่งพิมพ์หรือแม้กระทั่งมุมมองของไอเอ็นเอ็นจะไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นการที่เรามีพันธมิตรอย่างนั้นทำให้การซักถามนักการเมืองมันลึกซึ้งและครบถ้วน” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541)

ผู้ดำเนินรายการหญิงในรายการคือคุณรัตติยากร ริมสินธุ ซึ่งเป็นผู้ประกาศข่าวของทางสถานี พบว่ามีบทบาทไม่มากนักในการสัมภาษณ์นักการเมือง เนื่องจากในรายการมีผู้ดำเนินรายการหลักที่เป็นนักวิชาการซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ยังพบว่ารายการยังมีความน่าสนใจจากรายงานพิเศษที่ฝ่ายข่าวของสถานีได้จัดทำขึ้นเป็นการสรุปภาพของพรรคการเมืองที่มาร่วมรายการเพื่อให้ประชาชนเข้าใจภูมิหลังของพรรคการเมืองนั้น ๆ ภาพรวมในด้านผู้ดำเนินรายการของรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ นักวิชาการ นักสื่อสารมวลชนสาขาวิทยุและหนังสือพิมพ์โดยนักวิชาการจะแสดงบทบาทที่เด่นชัดที่สุด

ในส่วนของการจัดที่นั่งในการสนทนาพบว่าการจัดที่นั่งโดยใช้โต๊ะรูปโค้ง ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการนั่งใกล้กันทำให้เกิดความใกล้ชิดและเกิดบรรยากาศในการสนทนาที่ไม่เคร่งเครียดอีกทั้งไม่มีเส้นแบ่งระหว่างทั้งสองฝ่าย สำหรับเวลาที่ใช้ในรายการประมาณหนึ่งชั่วโมงทำให้ได้เนื้อหาสาระมากพอสมควรประกอบกับการที่รายการออกอากาศทุกวันในช่วงก่อนการเลือกตั้งทำให้มีความต่อเนื่องในการนำเสนอเรื่องเลือกตั้งแก่ประชาชน

อย่างไรก็ดีในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการนั้นไม่ปรากฏ โดยรายการเน้นให้นักวิชาการและสื่อมวลชนถามนักการเมืองแทนประชาชน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวสถานีมีมุมมองว่า “การ phone in เป็นลักษณะชาวบ้าน เรานั้นระดับกลาง ถ้าเป็น phone in เป็นชาวบ้านโทรเข้ามา ครานั้นเราสามารถทำในเชิงข่าวได้ว่าชาวบ้านเขาเป็นอย่างไร เขาเคลื่อนไหวอย่างไรต่อต้านการซื้อเสียงไหม ผมว่าภาพที่ได้เป็นแค่การระบายความรู้สึกของชาวบ้านเท่านั้นแต่สิ่งที่ให้ชาวบ้านในเชิงวิชาการน่าจะได้ประโยชน์มากกว่า” (สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2541)

เนื้อหารายการ

รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ ศึกษาจากเนื้อหาที่ออกอากาศ 7 ครั้งคือ วันที่ 27, 28, 30, 31 ตุลาคม 2539 และ 6, 8, 15 พฤศจิกายน 2539 (ดูเนื้อหารายการได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่พบว่า มีตัวแสดงทางการเมืองที่มาร่วมรายการคือ 1) นักการเมืองและผู้สมัครจากพรรคการเมือง 2) สื่อมวลชน 3) นักวิชาการ ดังข้อมูลในตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
27 ต.ค.39	นักการเมือง	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา	ผู้ให้สัมภาษณ์
	นักการเมือง	นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	เลขาธิการพรรคชาติพัฒนา	ผู้ให้สัมภาษณ์
	สื่อมวลชน	คุณเกษมสันต์ วีระกุล	ผู้ดำเนินรายการ	ผู้สัมภาษณ์
	สื่อมวลชน	คุณรัตติยากร ริมสินธุ์	ผู้ประกาศข่าวทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3	ผู้สัมภาษณ์
	สื่อมวลชน	คุณสมหมาย ปารีจิฉัตร	บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน	ผู้สัมภาษณ์
สื่อมวลชน	คุณถนอม อ่อนนุกุลพล	ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น	-	
28 ต.ค.39	นักการเมือง	นายไชยยศ สะสมทรัพย์	หัวหน้าพรรคเอกภาพ	ผู้ให้สัมภาษณ์
	นักการเมือง	นายเนวิน ชิดชอบ	สมาชิกพรรคเอกภาพ	ผู้ให้สัมภาษณ์
	สื่อมวลชน	คุณเกษมสันต์ วีระกุล	ผู้ดำเนินรายการ	ผู้สัมภาษณ์
	สื่อมวลชน	คุณรัตติยากร ริมสินธุ์	ผู้ประกาศข่าวทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3	-
	สื่อมวลชน	คุณสมหมาย ปารีจิฉัตร	บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน	ผู้สัมภาษณ์
สื่อมวลชน	คุณถาวร รอคเพ็ชร	ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น	ผู้สัมภาษณ์	

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
28 ต.ค.39	นักวิชาการ นักวิชาการ	อ.สุชุม นวลสกุล ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์	อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์	ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง
30 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน นักวิชาการ นักวิชาการ	นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ นางศุภรัตน์ เกตุราพันธุ์ นายสุธรรม แสงประทุม คุณเกษมสันต์ วีระกุล คุณรัตติยากร ริมสินธุ์ นายสมหมาย ปราจิณต์ อ.สุชุม นวลสกุล ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์	รองหัวหน้าพรรคพลังธรรม เลขาธิการพรรคพลังธรรม กรรมการบริหารพรรคพลังธรรม ผู้ดำเนินรายการ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ - ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง
31 ต.ค.39	นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน นักวิชาการ	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง คุณเกษมสันต์ วีระกุล คุณรัตติยากร ริมสินธุ์ คุณณอม อ่อนเกตุพล คุณพิสิทธิ์ กิรติการกุล อ.สุชุม นวลสกุล	หัวหน้าพรรคมวลชน ผู้ดำเนินรายการ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง
6 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน นักวิชาการ	นายชวน หลีกภัย นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ นายจурินทร์ ถักณะวิศิษฐ์ คุณเกษมสันต์ วีระกุล คุณรัตติยากร ริมสินธุ์ คุณณอม อ่อนเกตุพล อ.สุชุม นวลสกุล	หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ดำเนินรายการ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ - ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง
8 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน นักวิชาการ	นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิกร จำนง น.ส.กัญญา ศิลปอาชา คุณเกษมสันต์ วีระกุล คุณรัตติยากร ริมสินธุ์ คุณณอม อ่อนเกตุพล นายสมหมาย ปราจิณต์ อ.สุชุม นวลสกุล	กรรมการบริหารพรรคชาติไทย ผู้อำนวยการพรรคชาติไทย ผู้สมัครและส.ส. พรรคชาติไทย ผู้ดำเนินรายการ ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็น บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ - ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง
15 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน นักวิชาการ	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง คุณเกษมสันต์ วีระกุล อ.สุชุม นวลสกุล	หัวหน้าพรรคมวลชน ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.รามคำแหง	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้ง

ตัวแสดงทางการเมืองที่ร่วมรายการปรากฏใน 3 รูปแบบคือ ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิเคราะห์การเลือกตั้งและผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์บทบาทที่เด่นที่สุดในรายการคือ คุณเกษมสันต์ วีระกุล อดีตนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ รวมทั้งผู้สัมภาษณ์ที่เป็นนักวิทยุและนักหนังสือพิมพ์ ในการวิเคราะห์การเลือกตั้งรายการให้บทบาทแก่นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยคืออาจารย์สุชุม นवलสกุล และ ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์เป็นตัวแสดงทางการเมืองจากพรรคการเมืองอื่นได้แก่ นักการเมือง ผู้สมัครส.ส. พรรคให้ความสำคัญในการมาร่วมรายการเป็นอันมาก โดยเลือกบุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญในพรรคเช่น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรค มาร่วมในรายการ ทั้งนี้พรรคที่หัวหน้ามาร่วมรายการด้วยตนเองเช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรค มวลชน พรรคเอกภาพ ส่วนพรรคที่ไม่เน้นหัวหน้าพรรคเช่น พรรคชาติไทย พรรคพลังธรรม โดยให้บุคคลระดับสำคัญในพรรคมาร่วมรายการดังในตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
27 ต.ค.39	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ชาติพัฒนา ชาติพัฒนา	หัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค
28 ต.ค.39	นายไชยยศ ตระสมทรัพย์ นายเนวิน ชิดชอบ	เอกภาพ เอกภาพ	หัวหน้าพรรค สมาชิกพรรค
30 ต.ค.39	นายไชยวัฒน์ ตินตวงค์ นางศุภารัตน์ เกตุราพันธ์ นายสุธรรม แสงประทุม	พลังธรรม พลังธรรม พลังธรรม	รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรค
31 ต.ค.39	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง	มวลชน	หัวหน้าพรรค
6 พ.ย.39	นายชวน หลีกภัย นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ นายจูนรินทร์ ภัคขณะวิศิษฐ์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์	หัวหน้าพรรค ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค
8 พ.ย.39	นายชุมพล ศิลปอาชา นายนิกร จำนง นางสาวกัญญา ศิลปอาชา	ชาติไทย ชาติไทย ชาติไทย	กรรมการบริหารพรรค ผู้อำนวยการพรรค ผู้สมัครและสมาชิกพรรค
15 พ.ย.39	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง	มวลชน	หัวหน้าพรรค

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

ในส่วนของประเด็นคำถามที่นำมาสู่เนื้อหารายการจากการวิเคราะห์พบว่าประเด็นคำถามหลักมาจากคุณเกษมสันต์ วีระกุล ในการตั้งคำถามนั้นผู้ดำเนินรายการมีอิสระในการตั้งประเด็นคำถาม “ในการทำงานได้อิสระคือว่าผมมีสิทธิ์ถามอะไรก็ได้ในกรอบ เพราะการเตรียมข้อมูลประสานงาน อะไรก็แล้วแต่คนที่รับผิดชอบจริง ๆ คือคนดำเนินรายการ ผมคิดว่าผมก็มีความน่าเชื่อถือติดตัวมาระดับหนึ่งจะมากจะน้อยก็แล้วแต่ แต่ผมถือว่าถ้าผมไปถามในสิ่งที่เขาบังคับให้ผมถามในสิ่งที่ไม่ถูกต้องผมว่าคนรับก็รับไม่ได้ ผมก็รับไม่ได้” สำหรับประเด็นหลักในรายการนั้นคุณเกษมสันต์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ประเด็นคำถามจะเน้นเรื่องนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของแต่ละพรรค นโยบายหรือสิ่งที่ไม่ได้พูดเราก็จะถาม ประชาชนเดือดร้อนเขามีแนวทางแก้ไขอย่างไร...ประเด็นเรื่องการแข่งขันหรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองไม่เน้นมากถามพอเป็นสีสันเนื่องจากรู้อยู่แล้วว่าการเมืองไทยพรรคการเมืองไหนก็สามารถตั้งรัฐบาล ร่วมกันได้เพียงแต่ว่าถามพอให้คนได้คิดได้รู้ประเด็นนี้เท่านั้นเองว่านักการเมืองเขาไม่มีมิตรแท้และศัตรูที่ถาวรทางการเมือง เขารวมกันได้หมด” ดังนั้นหากจะจัดประเด็นเนื้อหาตามลำดับความสำคัญอาจจำแนกได้ 4 ประเด็นคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง, การแข่งขันในการเลือกตั้ง, ความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและพรรคการเมืองและการจัดตั้งรัฐบาล

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองพบว่าประเด็นที่ถามนักการเมืองเน้นนโยบายที่พรรคแต่ละพรรคประกาศเป็นนโยบายในการหาเสียงเช่น เศรษฐกิจ สังคม การปฏิรูปการเมือง สิ่งแวดล้อมว่าแต่ละพรรคมีนโยบายในเรื่องดังกล่าวอย่างไร ในการสัมภาษณ์พรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติพัฒนาเน้นนโยบายในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นพิเศษเนื่องจากทั้งสองพรรคใช้ประเด็นนี้ในการหาเสียงโดยเน้นนโยบายและมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหา เช่น เรื่องการส่งออก อสังหาริมทรัพย์ การสร้างความเชื่อมั่นทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายเรื่องสิ่งแวดล้อม ในส่วนของพรรคชาติไทยและพลังธรรมพบว่าเน้นประเด็นเรื่องการปฏิรูปการเมือง พรรคมวลชนผู้ดำเนินรายการเน้นถามนโยบายแก้ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด

2) การแข่งขันในการเลือกตั้ง ในประเด็นนี้ได้เน้นในเรื่องการประเมินจำนวนส.ส. ที่คาดว่าจะได้รับเลือกตั้ง ผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีผลต่อพรรคการเมือง การซื้อเสียง การใช้อิทธิพลในการเลือกตั้งเช่น ในรายการที่เชิญพรรคพลังธรรมมาออกอากาศเน้นในเรื่องการแข่งขันเป็นพิเศษ

3) ความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและพรรคการเมืองเช่น การตั้งกลุ่มยังบัตคของพรรคชาติไทย, การรับกลุ่มบุรีรัมย์เข้าพรรคเอกภาพและข้อเท็จจริงในการขอเข้าพรรคอื่นของกลุ่ม

บุรีรัมย์, การออกรายการของร.ค.อ.เฉลิม อยู่บำรุงเพื่อชี้แจงประชาชนในเรื่องส.ป.ก.4-01 รวมทั้ง ภาพลักษณ์ใหม่ที่ปรากฏทางสื่อโฆษณาของหัวหน้าพรรคมวลชน เป็นต้น

4) การจัดตั้งรัฐบาล รายการให้ความสำคัญกับประเด็นนี้โดยพยายามหาคำตอบจากพรรคการเมืองเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรคต่าง ๆ โดยเน้นที่พรรคการเมืองใหญ่เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติพัฒนา โดยถามในประเด็นที่ว่าแต่ละพรรคจะเข้าร่วมกับรัฐบาลพรรคใด อย่างไร โอกาสที่ชาติไทยจะเข้าร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีบริบทของการเมืองก่อนการเลือกตั้งเข้ามาเกี่ยวข้อง

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

ในรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่พบว่าคุณ.เกษมสันต์ วีระกุล ผู้ดำเนินรายการและผู้สัมภาษณ์จากสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็นและมติชนมีส่วนในการกำหนดประเด็นในรายการจากลีลาในการสัมภาษณ์ เน้นถามประเด็นที่เจาะลึกถามตรงไปตรงมา มีการตั้งคำถามในเชิงตรวจสอบนักการเมือง ด้วยบุคลิกส่วนตัวของผู้ดำเนินรายการประกอบกับการเป็นนักวิชาการทำให้ลีลาในการสัมภาษณ์มีลักษณะเฉพาะตัว เน้นความสุภาพเป็นหลัก ในภาพรวมของประเด็นคำถามจากผู้ดำเนินรายการหลักพบว่าเน้นไปในเรื่องนโยบายจากแนวคำถามเช่น การแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การส่งออก อสังหาริมทรัพย์ การฟื้นฟูความมั่นใจทางด้านเศรษฐกิจ การปฏิรูปการเมืองและมีการลงลึกในรายละเอียดของนโยบายเด่นที่แต่ละพรรคหาเสียง ซึ่งประเด็นเนื้อหาได้ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายในระดับชนชั้นกลางทั้งกลุ่มนักธุรกิจและผู้ที่สนใจเรื่องการเมือง จากแนวคำถามจากสถานีวิทยุไอเอ็นเอ็นและมติชนมีแนวโน้มให้ความสนใจเรื่องความเคลื่อนไหวและปัญหาของพรรคการเมือง เช่น ถามหัวหน้าพรรคเอกภาพเรื่องการรับนายเนวิน ชิดชอบเข้าพรรคเงื่อนไขจากบางพรรคที่นายเนวิน ชิดชอบไม่สามารถรับได้, ปัญหาเรื่องบทบาทและอิทธิพลของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในพรรคชาติไทย เป็นต้น

ในการสัมภาษณ์นักการเมืองที่มีประสบการณ์ทางการเมืองสูงนักการเมืองมีความพยายามเลี่ยงที่จะตอบในบางคำถามที่เจาะลึกเนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้ดำเนินรายการคุมประเด็นได้ทั้งหมด เช่น การสัมภาษณ์ร.ค.อ.เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน เนื่องจากหัวหน้าพรรคมวลชนเป็นนักการเมืองที่มีความสามารถในการพูดดังนั้นผู้ดำเนินรายการจึงถามเจาะลึกในเรื่องที่ว่าประชาชนจะสามารถแยกแยะได้อย่างไรว่านักการเมืองคนใดพูดเก่งและมีผลงานแต่นักการเมืองคนใดพูดเก่งแต่ไม่มีผลงาน เห็นได้ชัดว่าหัวหน้าพรรคมวลชนได้เลี่ยงที่จะให้คำอธิบายเนื่องจากเกรง

ว่าจะมีผลกระทบต่อตนเองจึงกล่าวว่าเป็นเพราะสื่อมวลชนไม่ช่วยประชาสัมพันธ์ผลงานทำให้นักการเมืองไม่มีผลงาน

ในการสัมภาษณ์พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ผู้ดำเนินรายการต้องการทราบมุมมองที่มีต่อพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่และนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ พล.อ.ชาติชายเลี้ยงที่จะวิจารณ์เพียงแต่กล่าวว่าคุณคนทั้งสองมีคุณสมบัติที่ดี นอกจากนี้ในประเด็นการเข้าร่วมรัฐบาลสื่อต้องการทราบเกณฑ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมรัฐบาลของพรรคชาติพัฒนา ซึ่งนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เลขาธิการพรรคได้กล่าวโดยอ้อมว่าต้องขอคู่มือประกอบของพรรคที่จะมาเป็นรัฐบาลผสมก่อน ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการได้ยกตัวอย่างรัฐบาลที่มีลักษณะเช่นชุดที่ผ่านมาเพื่อถามความคิดเห็นซึ่งพรรคชาติพัฒนาได้เลี้ยงไปตอบในเรื่องคุณภาพของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกันแทน

ในรายการที่ผู้ร่วมรายการมาจากพรรคชาติไทย ผู้ดำเนินรายการได้ถามเจาะลึกถึงความตกต่ำด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นเพราะการบริหารงานที่ผิดพลาดของพรรคชาติไทยหรือไม่ ซึ่งนายชุมพล ศิลปอาชา ได้พยายามชี้แจงว่าไม่ใช่ความผิดของพรรคชาติไทยโดยได้เลี้ยงไปตอบว่าเป็นเพราะพรรคขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ภาพพรรคชาติไทยไม่น่าเชื่อถือ จากคำถามของมติชน ได้ถามในประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพรรคชาติไทยยังติดอยู่กับนายบรรหาร ศิลปอาชา รวมทั้งเป็นผู้ที่กุมอำนาจในการตัดสินใจในพรรค ในประเด็นนี้นายชุมพลไม่ได้ให้คำตอบที่ชัดเจนแต่ได้กล่าวถึงความดีงามของนายบรรหารที่ได้เสียสละเพื่อส่วนรวมซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สื่อต้องการทราบ นอกจากนี้ยังพบว่านักการเมืองมีการตอบนอกเรื่องเย็นช่าไม่ตรงประเด็นรวมทั้งพยายามแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองจากการสัมภาษณ์พรรคพลังธรรม ผู้ดำเนินรายการ ได้ถามนายสุธรรม แสงประทุมเกี่ยวกับมาตรการที่เป็นรูปธรรมของพรรคในการปฏิรูปการเมือง นายสุธรรมได้อธิบายสาเหตุที่ต้องมีการปฏิรูปซึ่งเป็นคนละประเด็นกับผู้ดำเนินรายการต้องดึงให้เข้าประเด็นโดยเน้นว่าเวลาในรายการมีจำกัด และจากการวิเคราะห์ของนักวิชาการคือดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ ที่ได้ชี้จุดอ่อนในการใช้ระบบบัญชีรายชื่อที่อาจทำให้นักการเมืองที่ไม่มีคุณภาพเข้าสภาได้มากขึ้น ในประเด็นนี้พรรคพลังธรรมได้แสดงบทบาทในการคัดค้านความคิดเห็นของนักวิชาการอย่างมากอันเป็นการแสดงว่าพรรคได้ให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิรูปการเมืองและมีข้อมูลที่จะมาโต้แย้งนักวิชาการได้

ในภาพรวมของรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ผู้ที่กำหนดประเด็นและเสนออวาระส่วนใหญ่มาจากผู้ดำเนินรายการ โดยเน้นไปในเรื่องนโยบายของพรรคและความเคลื่อนไหวบางประเด็นที่เป็นข่าวของพรรค

รายการเหตุบ้านการเมือง

รูปแบบรายการ

รายการเหตุบ้านการเมืองเป็นรายการประเภทสนทนาผลิตโดยฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. เน้นประเด็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นรายการที่ออกอากาศทุกวันอาทิตย์เวลา 23.00-24.00 น. คุณสำราญ ฉัตรโท หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 กล่าวถึงรายการเหตุบ้านการเมืองว่า “รายการเหตุบ้านการเมืองเกิดขึ้นเนื่องจากเราเห็นว่าประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ประชาชนเขาให้ความสนใจแต่ความสนใจอยู่บนข่าวสารข้อมูลที่เคลื่อนไหวตามกระแสเท่านั้นแต่ข้อเท็จจริงลึก ๆ คนที่เป็นข่าวเขาไม่มีโอกาสชี้แจง...รายการนี้ทำมาเพื่อขยายผลประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ว่าข้อเท็จจริงของข่าวนั้นเป็นอย่างไรนั่นคือเป้าหมาย ส่วนรูปแบบรายการเราไม่ต้องการที่จะไปทะเลาะกับใครและไม่ต้องการให้ใครมาทะเลาะบนหน้าจอเรา เราต้องการภาพรายการระดับบีคี่อกกลาง ๆ เป็นการให้ความรู้มากกว่า” (สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2541) ในช่วงก่อนการเลือกตั้งรายการเหตุบ้านการเมืองได้มีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งเพื่อกระตุ้นความสนใจของประชาชนต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยเชิญนักการเมืองระดับหัวหน้าพรรคมาสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้งประกอบสื่ूपพิเศษเกี่ยวกับพรรคการเมือง สำหรับเนื้อหารายการในเวลา 60 นาที พบว่ามีการแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 4 ช่วงคือ ช่วงที่ 1-3 ใช้เวลาประมาณช่วงละ 10 นาทีและช่วงที่ 4 ใช้เวลาประมาณ 20 นาทีดังในตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการเหตุบ้านการเมือง

เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
23.00-23.10 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 1
23.10-23.13 น.	3	โฆษณา
23.13-23.23 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 2
23.23-23.26 น.	3	โฆษณา
23.26-23.36 น.	10	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 3
23.36-23.39 น.	3	โฆษณา
23.39-24.00 น.	21	สัมภาษณ์แขกรับเชิญช่วงที่ 4

หมายเหตุ : เวลาในเนื้อหาแต่ละช่วงเป็นการประมาณ อาจมีการขีดย่นได้ในรายการแต่ละตอน

ผู้ดำเนินรายการ

ผู้ดำเนินรายการเหตุบ้านการเมืองคือคุณเกษมสันต์ วีระกุล อดีตอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้ลาออกจากการรับราชการหันมาทำงานด้านสื่อสารมวลชน โดยได้ตั้งบริษัทผลิตสื่อคือบริษัทวอซด์อ็อก จำกัด ร่วมกับหุ้นส่วนอื่น ในปี 2537 เพื่อผลิตรายการสนทนาการเมือง คุณเกษมสันต์ วีระกุล เข้ามารับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการเหตุบ้านการเมืองต่อจากคุณจักรภพ เพ็ญแข ตั้งแต่ปี 2539 จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะการสนทนาในรายการ

รายการเหตุบ้านการเมือง ผู้ดำเนินรายการจะเป็นผู้สัมภาษณ์โดยถามคำถามในประเด็นต่าง ๆ และแขกรับเชิญเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้ดำเนินรายการสามารถสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่แขกรับเชิญตอบไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามในรายการนัดพิเศษแสดงวิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจของพรรคการเมืองได้เปิดโอกาสให้ตัวแทนจากกลุ่มธุรกิจร่วมตั้งคำถามด้วย

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

รูปแบบการจัดที่นั่งและเวทีในการสนทนามีสองลักษณะตามสถานที่ในการออกอากาศคือในการออกอากาศในห้องส่งของทางสถานีมีการจัดที่นั่งระหว่างผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญให้เหมือนการสนทนาในห้องรับแขกเพื่อสร้างบรรยากาศการสนทนาแบบกึ่งทางการ ส่วนการออกอากาศรายการเหตุบ้านการเมืองนัดพิเศษได้เปลี่ยนมาใช้สถานที่ในห้องประชุม ผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญสนทนาโดยมีโพเดียมบนเวทีที่ยกพื้นสูง ด้านล่างจัดเตรียมที่นั่งสำหรับให้ตัวแทนองค์กรธุรกิจถามคำถามแขกรับเชิญในรายการซึ่งมีบรรยากาศที่เป็นทางการมากกว่าในห้องส่งของสถานี

แผนภาพที่ 5.2 การจัดที่นั่งในรายการเหตุบ้านการเมือง

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

รายการเหตุบ้านการเมืองเป็นรายการประจำของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 แต่ในช่วงการเลือกตั้งได้มีการปรับรูปแบบและเนื้อหารายการให้สอดคล้องกับการเลือกตั้ง ด้านผู้ดำเนินรายการคือคุณเกษมสันต์ วีระกุล เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในรายการโดยมีสถานภาพเป็นนักวิชาการซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสถานีในแง่ที่ต้องการได้นักวิชาการที่มีความรู้มาแนะนำประเด็นและดำเนินรายการ จากการวิเคราะห์ลีลาในการดำเนินรายการพบว่า มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เน้นความสุภาพ ทั้งนี้มาจากความตั้งใจส่วนตัวในการดำเนินรายการสนทนากาการเมืองให้ต่างไปจากรูปแบบทั่วไป “ผมมีความรู้สึกว่าการทอล์กโชว์ที่เป็นสาระในเมืองไทย โดยเฉพาะเรื่องการเมืองมันจับชายชนขาวอย่างเดียวจับค่านชนรัฐบาลทะเลาะกันก็เฮ ผมเบื่อ ถ้าผมทำรายการผมอยากจะทำอย่างมีมโนภาพ ไม่ต้องทะเลาะกันหน้าจอให้เกิดฉากที่มาร่วมรายการแล้วให้คนดูตัดสินผมคนทำสื่อ ไม่มีสิทธิ์ไปตัดสินว่าคนนี้ถูกคนนี้ผิด...แน่นอนในรายการมีการถามซักค้ำน มีสี่สันแต่ต้องหาสาระให้ได้ อาจจะจี๊ดหน่อยก็ตาม” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541)

ลักษณะเด่นในรายการที่คล้ายกับรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ คือ รายงานพิเศษที่ให้ภาพของพรรคการเมืองที่มาร่วมรายการ โดยเน้นเรื่องการแข่งขันในการเลือกตั้ง ตัวแสดงทางการเมืองที่มีโอกาสใช้พื้นที่ในรายการ รายการเน้นตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่ที่มีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่น พรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติพัฒนา เป็นต้น “รายการเหตุบ้านการเมืองเป็นรายการชั่วโมงศึก เราก็เห็นว่าเขาเฉพาะหัวหน้าพรรคมาสัมภาษณ์เจาะลึกว่าพรรคจะทำอะไร เพราะหัวหน้าพรรคแต่ละคนก็มีสิทธิ์ที่จะเป็นนายกฯ ทั้งสิ้นก็เหมือนกับเป็นการสัมภาษณ์ว่าที่นายกฯ...ต้องการให้เป็นภาพระดับประเทศให้คนได้เห็นภาพว่าคนที่เป็่นว่าที่นายกฯ ควรจะมาแถลงวิสัยทัศน์หรือการมองไปข้างหน้า” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541)

ในรายการเหตุบ้านการเมืองนัดพิเศษพบว่า รูปแบบรายการเน้นภาพในระดับประเทศเช่นกัน จากการตั้งประเด็นให้ทีมเศรษฐกิจของพรรคการเมืองใหญ่มาแถลงนโยบาย (ทางรายการเชิญพรรคความหวังใหม่และพรรคประชาธิปัตย์แต่ปรากฏว่ามีเพียงพรรคประชาธิปัตย์ที่มาร่วมรายการ) รูปแบบรายการเปิดให้องค์กรธุรกิจและประชาชนมีส่วนร่วมในรายการ โดยพบว่าเปิดโอกาสให้องค์กรธุรกิจที่มีอำนาจในการต่อรองมาถามคำถามกับนักการเมืองได้ในทางตรง มีการเปิดเผยชื่อตำแหน่งและองค์กรอย่างชัดเจน แต่ประชาชนทั่วไปแม้จะมีส่วนร่วมในการถามคำถามได้แต่เป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อมซึ่งต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับองค์กรธุรกิจ โดยต้องเขียนคำถามส่งให้

ผู้ดำเนินรายการก่อนเริ่มรายการเพื่อนำไปจัดหมวดหมู่ของคำถามให้มีความต่อเนื่อง คุณเกษมสันต์ ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการมีส่วนร่วมว่า

“เราอยากจะทำให้รายการมีน้ำหนักในคำถามยิ่งขึ้นไม่ใช่ใครก็เดินเข้ามาแล้วมาถามได้ เพราะฉะนั้นถ้าเรามีตัวแทนที่เป็นกลุ่มวิชาชีพมาถาม คำถามก็จะสะท้อนว่าคนในวิชาชีพนั้นเขาคิดอย่างไรในเรื่องเศรษฐกิจดังนั้นคนตอบก็ต้องตอบอย่างระมัดระวังและชัดเจน...ประชาชนทั่วไปที่เข้าชมในห้องประชุมก็สามารถถามคำถามได้ก็จะให้เขียนขึ้นมาก่อนแล้วเราก็จะถามคือเรื่องเศรษฐกิจมันก็มีหลายมุม ถ้าปล่อยให้คุณถามอย่างอิสระเราจะคุมการดำเนินรายการยากแล้วรายการไม่ต่อเนื่อง เราก็ได้ขอให้คนที่เข้าร่วมเขียนคำถามไว้ก่อนทีมงานก็จะจัดเป็นหมวดหมู่ให้ถาม โดยไม่มีวัตถุประสงค์จะตัดคำถามหรือเซ็นเซอร์แต่ว่าเป็นการจัดหมวดหมู่ให้คนตอบมีความต่อเนื่องในการตอบ” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541)

จากรูปแบบรายการที่เน้นนักการเมืองระดับหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่และเน้นทีมงานด้านเศรษฐกิจของพรรค ดังนั้นรายการเหตุบ้านการเมืองจึงมุ่งเน้นที่เรื่องระดับประเทศและทีมงานบริหารประเทศ โดยบทบาทของผู้ดำเนินรายการเน้นนักวิชาการซึ่งเป็นรูปแบบที่เด่นของรายการทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3

การจัดที่นั่งและเวทีในรายการเหตุบ้านการเมืองพบว่า ในรายการที่ถ่ายทอดจากห้องส่งมีลักษณะกึ่งทางการ โดยใช้เก้าอี้นั่งทำงานสำหรับแขกรับเชิญและผู้ดำเนินรายการโดยไม่มีโต๊ะกลาง ซึ่งลักษณะการจัดที่นั่งเช่นนี้ให้ความเป็นกันเอง ผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญอยู่ในระดับเท่าเทียมที่จะได้ตอบกันได้แต่ก็ยังคงแฝงความหมายโดยนัยว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน สำหรับรายการที่เป็นการแสดงวิสัยทัศน์ของทีมเศรษฐกิจพรรคการเมืองจะเน้นความเป็นสากลและเป็นทางการ โดยจัดให้แขกรับเชิญและผู้ดำเนินรายการยืนสนทนากันบนโพเดียมกลางเวทียกพื้นสูงจากผู้ฟังในห้องประชุมเพื่อต้องการให้ภาพของรายการมีความสำคัญในระดับประเทศ

เนื้อหาในรายการ

รายการเหตุบ้านการเมืองที่เลือกมาศึกษาจากการออกอากาศ 3 ครั้งคือ การออกอากาศในวันที่ 27 ตุลาคม และ 4, 10 พฤศจิกายน 2539 โดยในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2539 เป็นการจัดรายการพิเศษแสดงวิสัยทัศน์ของทีมเศรษฐกิจพรรคการเมืองที่คาดว่าจะได้เป็นแกนนำตั้งรัฐบาล มีการเพิ่มเวลาอีก 30 นาทีเป็น 90 นาที(ดูเนื้อหาได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

รายการเหตุบ้านการเมืองให้ความสำคัญแก่ตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลและทีมเศรษฐกิจของพรรคโดยเน้นที่พรรคการเมืองใหญ่เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่และพรรคชาติพัฒนา ด้านตัวแสดงทางการเมืองอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถมีส่วนร่วมในรายการ ได้คือตัวแทนจากภาคธุรกิจในระดับประเทศ รวมทั้งนักวิชาการ ตัวแทนสำนักข่าวต่างประเทศดังในตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการเหตุบ้านการเมือง

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
27 ต.ค.39	นักการเมือง สื่อมวลชน	นายชวน หลีกภัย คุณเกษมสันต์ วีระกุล	หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ดำเนินรายการ	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
4 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ คุณเกษมสันต์ วีระกุล	หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ผู้ดำเนินรายการ	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
10 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน องค์กรธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรธุรกิจ องค์กรธุรกิจ นักข่าวคปท. องค์กรธุรกิจ	ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ ดร.สาวิตรี โทธิวิหค คุณเกษมสันต์ วีระกุล นายวรพงษ์ พิชญ์พงศา ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ นายกิตติรัตน์ ณ ระนอง นายไพบุลย์ ราชนิขม นายลี มิลเลอร์ นายวิชาน ศรีชัยเอกวัฒน์	ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ดำเนินรายการ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าว อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ กรรมการวิชาการสมาคม บ.หลักทรัพย์ ผู้จัดการฝ่ายการตลาดในประเทศบริษัท หลักทรัพย์เอเชีย สำนักข่าวรูเบอร์ก ประธานกรรมการสมาคมการประมง แห่งประเทศไทย	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

ในรายการเหตุบ้านการเมืองผู้ร่วมรายการ ในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์คือนักการเมืองในระดับหัวหน้าพรรคการเมืองคือหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหญ่ที่มีโอกาสเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ด้วยรูปแบบรายการทำให้พรรคการเมืองขนาด

เล็กไม่มีโอกาสได้ร่วมรายการ นอกจากนี้ยังมีทีมงานด้านเศรษฐกิจของพรรคมาแสดงวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้ระดับของนักการเมืองที่มาร่วมรายการดังแสดงในตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
27 ต.ค.39	นายชวน หลีกภัย	ประชาธิปัตย์	หัวหน้าพรรค
4 พ.ย.39	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	ความหวังใหม่	หัวหน้าพรรค
10 พ.ย.39	ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์	ประชาธิปัตย์	ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค
	ดร.ทาวีศ โปธิวิหก	ประชาธิปัตย์	ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค

ผู้ร่วมรายการในฐานะผู้สัมภาษณ์นอกจากผู้ดำเนินรายการแล้วยังมีตัวแทนจากองค์กรธุรกิจเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาคธุรกิจที่มีปัญหาและได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเปิดเผยชื่อและตำแหน่งทางองค์กรให้ทราบอย่างชัดเจน เช่น นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าว, ประธานกรรมการสมาคมการประมงแห่งประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังตัวแสดงทางการเมืองที่มีฐานะเป็นนักวิชาการและสื่อมวลชนจากต่างประเทศร่วมตั้งคำถามสัมภาษณ์ด้วยสื่อมวลชนต่างประเทศด้วย โดยได้รับเชิญอย่างเป็นทางการจากรายการ

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

เนื้อหาในรายการเหตุบ้านการเมืองมีความสัมพันธ์กับตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง บทบาทของผู้ดำเนินรายการที่มีอิสระในการตั้งประเด็นคำถามซึ่งพบว่าเน้นเรื่องนโยบายพรรค ทั้งการสัมภาษณ์หัวหน้าพรรคการเมืองและทีมเศรษฐกิจของพรรค

“รายการเหตุบ้านการเมืองประเด็นคำถามจะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกหัวหน้าพรรคการเมืองว่าจะทำอะไรเพราะเป็นว่าที่นายกฯ เขาควรจะมาแถลงวิสัยทัศน์การมองไปข้างหน้าซึ่งคำถามจะพูดถึงนโยบายของพรรค ให้เขาแสดงความเห็นในเรื่องราวที่เป็นปัญหาในปัจจุบันที่ประชาชนสนใจรวมทั้งเรื่องที่เขาเคยทำมาในอดีตทั้งดีและไม่ดีก็จะนำมาถาม เพื่อให้เขาได้มีโอกาสอธิบายว่าที่จริงแล้วคอนันต์ทำไปเพื่ออะไร แต่อย่างไรก็ตาม คำถามเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองต้องมีบ้างเพื่อสร้างสีสันในรายการ” (เกษมสันต์ วีระกุล, สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2541)

ดังนั้นประเด็นเนื้อหาในรายการอาจจำแนกได้ 3 ประเด็นตามลำดับความสำคัญคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพรรคการเมือง, การจัดตั้งรัฐบาลและการแข่งขันในการเลือกตั้ง

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคเพื่อแสดงให้เห็นวิสัยทัศน์ของหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่ที่มีโอกาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อีกทั้งเป็นการเสนอนโยบายและมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาระดับประเทศ โดยผู้ดำเนินรายการได้ใช้แนวคำถามที่คล้ายกันในการสัมภาษณ์หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบในหลายด้าน นโยบายของพรรคที่ประกาศออกมาถือได้ว่าเป็นสัญญาที่ให้กับประชาชนซึ่งจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการเลือกตั้งและการตรวจสอบการดำเนินการของพรรคการเมืองในอนาคต โดยเรื่องที่ถามเช่น การวางตัวบุคคลในการทำงานหากได้เป็นรัฐบาลของนายชวนและพล.อ.ชวลิต, ถามนายชวนในเรื่องบทบาทของไทยในเวทีการค้าโลกและจะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นได้อย่างไรว่าคนรอบข้างของนายชวนมีความซื่อสัตย์, ถามพล.อ.ชวลิต เรื่องการตั้งทีมเศรษฐกิจแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์และตำแหน่งที่นายเสนาะ เทียนทองจะได้รับหากได้เป็นรัฐบาล ทั้งนี้ในประเด็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองยังรวมไปถึงการซักถามในเรื่องที่เป็นปัญหาของแต่ละพรรคที่ประชาชนไม่มั่นใจโดยเฉพาะเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมือง ในรายการเหตุบ้านการเมืองนัดพิเศษประเด็นที่เสนอเป็นเรื่องนโยบายและมาตรการของพรรคในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น เรื่องการส่งออก สถาบันการเงิน ตลาดหลักทรัพย์ การแก้ปัญหาคาระบวม ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในระดับประเทศ

2) การจัดตั้งรัฐบาล รายการเหตุบ้านการเมืองเน้นความสำคัญของตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ โดยมองว่าสองพรรคนี้มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล โดยคำถามที่ใช้เกี่ยวกับการวางตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำงานในกระทรวงสำคัญ การร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับพรรคอื่น ความเป็นไปได้ที่พรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่จะจัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความสนใจของประชาชนที่ต้องการทราบความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง

3) การแข่งขันในการเลือกตั้ง ประเด็นนี้เน้นไปที่เรื่องการหาเสียงทั้งของพรรคความหวังใหม่และพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ภาคอีสาน ภาคใต้ เรื่องการ चुनावที่เป็นคนอีสานที่มีผลต่อการหาเสียงของทั้งสองพรรค กรณีที่มี ส.ส. จากพรรคอื่นเป็นจำนวนมากย้ายเข้าพรรคความหวังใหม่ เป็นต้น

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

การดำเนินรายการของคุณเกษมสันต์ วีระกุลพบว่า มีลีลาในการสัมภาษณ์ที่สุภาพมีนวล อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินรายการได้พยายามแสดงบทบาทกำหนดประเด็นในรายการจากการตั้งคำถามที่เป็นการตรวจสอบนักการเมืองทั้งในเรื่องนโยบายของพรรคและความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในแต่ละพรรคในเรื่องที่ประชาชนสนใจ เช่น จากคำถามสัมภาษณ์นายชวน ที่ว่าทำอะไรให้ประชาชนมั่นใจบุคคลรอบข้างนายชวนว่ามีความซื่อสัตย์จริง หากส.ส.ในพรรคไม่ซื่อสัตย์มีการซื้อเสียงคอร์ปชั่นจะมีวิธีจัดการอย่างไร ถามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่อย่างตรงไปตรงมาเช่น การตั้งนายอำนาจ วีรวรรณ เป็นหัวหน้าทีมเศรษฐกิจตั้งตามกระแสแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่ ประเด็นที่นายเสนาะ เทียนทอง จะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เรื่องของการวางตัวบุคคลที่จะมาทำงานในกระทรวงสำคัญทั้งพรรคความหวังใหม่และพรรคประชาธิปัตย์

อย่างไรก็ดี คำถามบางเรื่องที่คุณดำเนินรายการต้องการถามเพื่อตรวจสอบนักการเมืองพบว่า นักการเมืองพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้คำตอบหรือให้คำตอบที่ไม่ตรงประเด็นหรือตอบนอกเรื่อง เช่น การสัมภาษณ์หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ มีการชักนำออกนอกประเด็นจากการที่สื่อได้ถามในประเด็นตัวบุคคลที่จะมาทำงานด้านการเงินการคลัง พล.อ.ชวลิตได้ตอบนอกประเด็นไปในเรื่องปรัชญาทางการเมืองเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นที่พรรคจะนำบุคคลภายนอกมาร่วมงาน จากการตั้งคำถามในประเด็นที่การชูคร.อำนาจ วีรวรรณให้เป็นหัวหน้าทีมทางด้านเศรษฐกิจนั้นได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าหรือตัดสินใจในช่วงที่เกิดกระแสเรื่องทีมเศรษฐกิจพรรคการเมือง จากคำตอบของหัวหน้าพรรคความหวังใหม่แสดงถึงการหลีกเลี่ยงโดยไปตอบในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น กล่าวว่าเป็นเพื่อนรักกันมานานกับคร.อำนาจ วีรวรรณต้องการผลักดันให้เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้ดำเนินรายการได้ถามต่อว่าถ้าต้องการผลักดันให้คร.อำนาจ เป็นนายกรัฐมนตรีทำไมจึงไม่ชวนคร.อำนาจลงสมัครรับเลือกตั้งกับพรรคความหวังใหม่ ทั้งนี้พบว่าหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ให้คำตอบที่ไม่ชัดเจน โดยอ้างว่าตรงกับปรัชญาทางการเมืองของพรรคที่ต้องการให้บุคคลภายนอกมาร่วมงานเป็นต้น นอกจากนี้ผู้ดำเนินรายการยังได้ถามในประเด็นการจัดตั้งรัฐบาลจากหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งมักจะไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจนเท่าใดนัก

กล่าวได้ว่าผู้ดำเนินรายการพยายามแสดงบทบาทในการกำหนดวาระจากประเด็นคำถามในเรื่องของนโยบายพรรค วิสัยทัศน์ของผู้นำให้นักการเมืองตอบซึ่งบางเรื่องนักการเมืองตอบได้ไม่ตรงประเด็น ในภาพรวมของรายการเหตุบ้านการเมืองแสดงถึงการเป็นเวทีระดับประเทศและเน้นที่เรื่องผู้นำฝ่ายบริหารในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

รายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

รายการขอคิดด้วยคน

รูปแบบรายการ

รายการขอคิดด้วยคนเป็นรายการประเภทสนทนาเน้นประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ผลิตรายการ โดยบริษัทวอซด์อ็อก จำกัด โดยมีดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทองเป็นผู้อำนวยการผลิตและดำเนินรายการ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ทุกวันพุธเวลา 21.00-22.00 น. ช่วงก่อนการเลือกตั้งทางรายการได้มีการปรับเนื้อหาในการนำเสนอให้เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งครั้งนี้เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศและส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จากเนื้อหารายการ 60 นาที พบว่ามีการแบ่งเนื้อหาเป็นช่วงต่าง ๆ ดังในตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการขอคิดด้วยคน

เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
21.00-21.30 น.	30	สัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการช่วงที่ 1
21.30-21.35 น.	5	โฆษณา
21.35-22.00 น.	25	สัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการช่วงที่ 2

ผู้ดำเนินรายการ

ผู้ดำเนินรายการขอคิดด้วยคนคือ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักวิชาการที่ทำงานด้านสื่อมวลชนในการเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาทางโทรทัศน์และทางวิทยุในรูปแบบการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น โดยรายการที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง คือรายการมองต่างมุมทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

ลักษณะการสนทนาในรายการ

การสนทนาในรายการขอคิดด้วยคนเป็นการพูดคุยกับแขกรับเชิญที่มาร่วมรายการในห้องส่ง เป็นรายการสดที่มีประชาชนฟังการสนทนาในรายการแต่ไม่ได้เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการถามคำถาม โดยผู้ดำเนินรายการเป็นผู้สัมภาษณ์ แขกรับเชิญเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ แขกรับเชิญที่มาร่วมในรายการแต่ละตอนมีประมาณ 2-3 คน มีกติกาในการสนทนาที่ชัดเจนคือใช้คำถามเดียวกันถามแขกรับเชิญ ให้ความเวลาในการตอบคำถามข้อละ 1 นาที 30 วินาที ถ้ามีการถามเพิ่ม แขกรับเชิญสามารถใช้เวลาตอบได้ข้อละ 1 นาที โดยมีนาฬิกาจับเวลาในรายการซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของรายการขอคิดด้วยคน

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

การจัดที่นั่งของรายการขอคิดด้วยคน ผู้ดำเนินรายการและนักการเมืองแยกที่นั่งออกจากกันอย่างชัดเจน มีการตั้งวงสนทนาโดยผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการแต่ละคนนั่งแยกกันอยู่ล้อมุม มีโต๊ะกลมของแต่ละคนเป็นเอกเทศจากกัน รวมทั้งจัดฉากด้านหลังที่นั่งของแต่ละพรรคซึ่งเป็นคำขวัญและโลโกพรรคนั้น ๆ เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์เรื่องเลือกตั้งจึงมีการใช้ฉากและรูปแบบที่นั่งต่อเนื่องหลายสัปดาห์ ดังภาพที่ 5.3

แผนภาพที่ 5.3 การจัดที่นั่งในรายการขอคิดด้วยคน

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ผู้ดำเนินรายการขอลิดด้วยคน มีสถานภาพเป็นทั้งนักวิชาการและนักสื่อสารมวลชน เป็นอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การเกษตรและการพัฒนาชนบท ดร.เจิมศักดิ์ เข้ามาทำงานด้านสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะการเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาทางโทรทัศน์เมื่อปี 2531 โดยมีสาเหตุมาจากการผลักดันให้รัฐบาลของพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณเปิดช่วงเวลา 18.00-20.00 น. ไม่มีการออกอากาศเนื่องจากนโยบายประหยัดพลังงาน โดยเสนอให้สถานีโทรทัศน์ผลิตรายการที่เป็นสาระใน 3 ลักษณะคือ รายการเพื่อเกษตรกร รายการเพื่อคุณภาพชีวิตและรายการเพื่อเยาวชน ประกอบกับความปรารถนาให้สื่อโทรทัศน์มีรายการที่เป็นเวทีแสดงความคิดเห็น ดังนั้นเมื่อสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ซึ่งมีคุณวิจิตร วุฒิอำพล เป็นผู้อำนวยการสถานีในขณะนั้นเชิญให้มาทำรายการ ดร.เจิมศักดิ์ จึงตกลงและเริ่มดำเนินรายการเกษตรสนทนาเป็นรายการแรก โดยเนื้อหารายการเน้นภูมิปัญญาของชาวบ้านทางด้าน การเกษตร ต่อมาได้มีการขยายเนื้อหารายการโดยเพิ่มประเด็นปัญหาสังคมและเปลี่ยนชื่อรายการเป็นรายการเวทีชาวบ้าน หลังจากทำรายการเกษตรสนทนาประสบความสำเร็จ สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ได้มอบให้ดร.เจิมศักดิ์ ทำรายการเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งรายการได้แก่ รายการมองต่างมุม รายการนี้ผลิตด้วยเงินบริจาคของมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ เน้นเป็นเวทีให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รายการมองต่างมุมได้สร้างชื่อเสียงให้กับดร.เจิมศักดิ์ ทั้งในแง่ของการทำรายการสนทนาที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ในห้วงเวลาที่สื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพเท่าใดนัก ตลอดจนลีลาในการดำเนินรายการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในที่สุดรายการมองต่างมุมก็ได้รับผลกระทบทางการเมือง โดยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา สั่งให้เลิกออกอากาศรายการ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2539

รายการขอลิดด้วยคนเกิดขึ้นเนื่องจากนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ อดีตผู้อำนวยการอ.ส.ม.ท. ได้เชิญชวน ดร.เจิมศักดิ์ และคุณเกษมสันต์ วีระกุล ให้มาผลิตรายการสนทนาทางช่อง 9 และเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินการแบบธุรกิจของสถานี คุณเกษมสันต์ วีระกุล ซึ่งร่วมทำงานทั้งด้านวิชาการและสื่อมวลชนกับดร.เจิมศักดิ์ จึงได้ตั้งบริษัทขอลิดออก จำกัด ขึ้นในปี 2537 เพื่อรองรับการผลิตรายการสนทนาให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 โดยในช่วงแรก ดร.เจิมศักดิ์ รับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการไม่ได้เข้าร่วมบริหารหรือถือหุ้นในบริษัทแต่อย่างใด โดยเข้ามาถือหุ้นภายหลังตั้งบริษัทแล้วหนึ่งปีคือในปี 2538

กล่าวได้ว่าบทบาทที่ปรากฏในสื่อของดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง เกิดขึ้นจากการเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาการเมือง ทั้งนี้เอกลักษณ์ลีลาในการดำเนินรายการส่วนหนึ่งมาจากเจตนารมณ์ส่วน

ตัวที่ต้องการผลักดันให้เกิดรายการสนทนาระหว่างเมืองที่มีเสรีภาพในการนำเสนอ มีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น ดังที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เวลาที่ผมทำสื่อเอาคนมาพูดกัน ผมไม่ควรทำหน้าที่สรุปแต่ผมมีหน้าที่ที่จะแกะเขาออกมาให้หมดคือชักจูงเขา เพราะฉะนั้นเมื่อไรก็ตามที่เขาพูดบอกผมจะไปลบ เมื่อไรก็ตามที่เขาไปลบผมก็จะไปบอก...ผมถามตามสติปัญญาที่มีอยู่ว่าประชาชนเขาอยากรู้เรื่องนี้ เมื่อคุณพูดมาผมก็ต้องถามแทนประชาชนส่วนถามแล้วเป็นอย่างไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง” (เจมส์ คีค ปิ่นทอง, บทสัมภาษณ์จากนิตยสารจีเอ็ม มีนาคม 2539, น.116)

สำหรับรูปแบบที่โดดเด่นของรายการขอลัดด้วยคนคือ การจัดรายการนัดพิเศษได้วาทีระหว่างนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กับพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ เป็นการให้ความสำคัญแก่หัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่ที่มีโอกาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้หัวหน้าพรรคทั้งสองร่วมรายการพร้อมกันได้รับคำถามที่ใกล้เคียงกัน เปิดให้ผู้สนับสนุนของทั้งสองพรรคเข้าฟังในห้องส่ง การจัดรายการในรูปแบบดังกล่าวทำให้เกิดการเปรียบเทียบทัศนคติและวิสัยทัศน์ได้เป็นอย่างดี ทำให้ภาพของรายการเน้นการเป็นเวทีระดับประเทศของผู้นำฝ่ายบริหาร ส่วนรายการปกติเป็นการติดตามประเด็นเช่น ทีมเศรษฐกิจ เลขานุการพรรค

รูปแบบการจัดที่นั่งในการสนทนาของรายการขอลัดด้วยคน สร้างความรู้สึที่เป็นทางการ มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญ เน้นสถานภาพของผู้ถามและผู้ตอบด้วยโต๊ะที่เป็นทรงกลมแยกกันแต่ยังคงมีปฏิสัมพันธ์โดยผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญสามารถโต้ตอบกันได้ ทั้งนี้ ดร.เจมส์ คีค ได้แสดงความเห็นในเรื่องการจัดที่นั่งสนทนาว่า “ผมชอบการจัดที่นั่งในลักษณะนั่งล้อมวงเป็นโต๊ะกลม ๆ เพราะได้เห็นหน้ากัน ต้องการเห็นสีหน้าแววตาของผู้ร่วมรายการ มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นการสื่อสารสองทาง ต้องการเห็นตาเพื่อที่จะคอนโทรลได้คือหนึ่งเขาต้องตอบผม สองเขามองก็รู้ว่าผมกำลังฟังเขาอยู่อย่างตั้งใจเขาก็ต้องอยากพูด รายการขอลัดด้วยคนเป็นรายการที่ไม่มีประชาชนในห้องส่งก็ควรเห็นหน้ากันทั้งหมด” (เจมส์ คีค ปิ่นทอง, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2541)

เนื้อหารายการ

เนื้อหารายการขอลัดด้วยคนศึกษาจากรายการที่บันทึกเทป 3 ตอนคือวันที่ 30 ตุลาคม และวันที่ 6,13 พฤศจิกายน 2539 (ดูเนื้อหารายการได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

ตัวแสดงทางการเมืองที่ร่วมรายการขอคิดด้วยคน คือ นักการเมืองและสื่อมวลชน ดังข้อมูลในตารางที่ 5.11

ตารางที่ 5.11 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการขอคิดด้วยคน

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
25 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน	นายกร ทัพพะรังสี ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
6 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน	นายเสนาะ เทียนทอง พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	เลขาธิการพรรคความหวังใหม่ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เลขาธิการพรรคชาติพัฒนา อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
13 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายชวน หลีกภัย ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

ทางรายการให้ความสำคัญกับตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง นักการเมืองที่มาร่วมรายการล้วนเป็นผู้มีตำแหน่งในพรรคและให้เวทีเฉพาะพรรคใหญ่มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล มาร่วมในรายการเช่น พรรคความหวังใหม่, พรรคประชาธิปัตย์, พรรคชาติพัฒนา เป็นการแสดงความคิดในลักษณะบุคคลระดับเดียวกันของแต่ละพรรคเช่น ทีมเศรษฐกิจ เลขาธิการพรรคและที่สำคัญคือหัวหน้าพรรค โดยใช้ประเด็นคำถามที่ใกล้เคียงกันเพื่อเปรียบเทียบมุมมองทางการเมืองของแต่ละพรรค การเปิดโอกาสให้นักการเมืองที่มีตำแหน่งของพรรคมาร่วมรายการทำให้ประชาชนสนใจ อีกนัยหนึ่งแสดงถึงการแข่งขันระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแสดงทางการเมืองอื่นเช่น ประชาชน ได้รับการตอบสนองให้เป็นฝ่ายรับฟังเท่านั้นแม้จะมีโอกาสเข้ามา

ร่วมฟังการสัมภาษณ์ในรายการแต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ถามแต่อย่างใด ยกเว้นกรณีที่ประชาชนที่มาร่วมในรายการเป็นนักการเมืองก็จะได้รับความสนใจเป็นพิเศษและให้มีส่วนร่วมในการถามคำถาม ดังในรายการวันที่ 13 พฤศจิกายน 2539 พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้มาชมรายการในห้องส่ง ทางผู้ดำเนินรายการได้ให้มีส่วนร่วมถามคำถามเป็นกรณีพิเศษด้วย

ตารางที่ 5.12 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
25 ต.ค.39	นายกร ทัพพะรังสี ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์	ชาติพัฒนา ประชาธิปัตย์	รองหัวหน้าพรรค ผู้สมัครและทีมเศรษฐกิจพรรค
6 พ.ย.39	นายเสนาะ เทียนทอง พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ความหวังใหม่ ประชาธิปัตย์ ชาติพัฒนา	เลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรค
13 พ.ย.39	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายชวน หลีกภัย	ความหวังใหม่ ประชาธิปัตย์	หัวหน้าพรรค หัวหน้าพรรค

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

เนื้อหาในรายการขอคิดด้วยคนมี 3 ประเด็นตามลำดับความสำคัญคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพรรคการเมือง, การจัดตั้งรัฐบาลและการแข่งขันในการเลือกตั้ง

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ จากการจัดให้ทีมเศรษฐกิจของพรรคการเมืองใหญ่มาร่วมรายการ โดยให้ความสำคัญทั้งเศรษฐกิจในระดับประเทศเช่น การส่งออก การฟื้นฟูความเชื่อมั่น การแก้ปัญหาค่าเงินบาท และการเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นเช่น การแก้ปัญหาสินค้าแพง การเชิญเลขาธิการพรรคมาร่วมรายการเน้นเรื่องการค้าเสรีทางการเมืองของแต่ละพรรคเช่น การเปิดเผยรายชื่อกลุ่มทุนที่บริจาคให้พรรคการเมือง การปรับโครงสร้างของพรรคเพื่อเตรียมรับการปฏิรูปการเมือง นอกจากนี้ยังเน้นการเสนอนโยบายจากหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่ที่มีโอกาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยนำรูปแบบการโหวตที่ผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในสหรัฐอเมริกามาใช้ เพื่อเปรียบเทียบความคิด วิสัยทัศน์ของว่าที่ผู้นำประเทศ เรื่องที่ถามเป็นนโยบายโดยรวมทั้งทำทีของพรรคในการปฏิรูปการเมือง ปัญหาสังคม เช่น แรงงานต่างชาติ ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องที่ทำกินของเกษตรกร ทั้งนี้เป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชนด้านนโยบายของพรรคการเมืองหลายพรรค เปรียบเทียบทั้งในประเด็นระดับชาติและท้องถิ่น

2) การจัดตั้งรัฐบาล เป็นเนื้อหาประเด็นหนึ่งในรายการ โดยเน้นเฉพาะพรรคที่มีโอกาสตั้งรัฐบาลคือ พรรคความหวังใหม่และพรรคประชาธิปัตย์เช่น ขอรบตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงสำคัญ นโยบายที่จะใช้ในการพิจารณาในการร่วมรัฐบาล โอกาสที่พรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่จะจัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน เป็นต้น

3) การแข่งขันในการเลือกตั้ง เป็นประเด็นในรายการที่เชิญเลขาธิการพรรคการเมืองสามพรรคคือ พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนาและพรรคประชาธิปัตย์ เรื่องการซื้อเสียง การใช้อำนาจรัฐในการเลือกตั้ง

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

ในรายการขอคิดด้วยคน ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทองพยายามทำหน้าที่แทนคนดูในการตั้งคำถามกับนักการเมืองเพื่อให้ได้คำตอบที่แท้จริง จากลีลาในการสัมภาษณ์ของผู้ดำเนินรายการแสดงถึงการที่สื่อมีบทบาทเท่าเทียมกับนักการเมือง โดยไม่มีความแตกต่างในเรื่องอำนาจประกอบลักษณะในการถามที่จริงจัง ประเด็นเนื้อหาเป็นการสัมภาษณ์เรื่องนโยบายของพรรค ปัญหาด้านตัวบุคคลของแต่ละพรรคที่จะมาดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีและเรื่องการจัดตั้งรัฐบาล ในบางประเด็นคำถามที่ถามเชิงลึกของสื่อ นักการเมืองไม่สามารถให้คำตอบได้จึงต้องตอบในลักษณะที่ไม่ชัดเจนรวมทั้งไม่ตรงประเด็นทำให้ผู้ชมรายการเห็นวิสัยทัศน์และแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละพรรคได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างคำถามที่เจาะลึกในหลายคำถาม เช่น ถามหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ว่าจะให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือไม่, ถามพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ว่าจะแก้ปัญหาการคอร์ปชั่นได้อย่างไร, จะรับประกันในเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชนหรือไม่, แนวนโยบายในเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินแก่เกษตรกรของทั้งสองพรรค ประเด็นที่เกี่ยวกับการแสดงความรับผิดชอบในเรื่องที่ผ่านมาเช่น ถามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ในฐานะที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชาว่าควรมีส่วนในการรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจที่วิกฤตหรือไม่, ถามนายเสนาะ เทียนทอง เลขาธิการพรรคความหวังใหม่ว่ามีส่วนทำให้พรรคชาติไทยตกต่ำหรือไม่อย่างไร ในฐานะเป็นอดีตเลขาธิการพรรคชาติไทย

ในรายการที่สัมภาษณ์พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธและนายชวน หลีกภัย สื่อเป็นผู้ควบคุมประเด็นในรายการ บางประเด็นคำถามและคำตอบได้สะท้อนถึงมุมมองทางการเมืองของพรรคการเมืองทั้งสองพรรค เช่น ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการแก้ไขระบบสัมปทานที่ก่อให้เกิดการผูกขาดและคอร์ปชั่น หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ประกาศอย่างชัดเจนว่าต้องมีการแก้ไขแต่ไม่ได้ชี้แจง

ว่าจะแก้ไขอย่างไร ในประเด็นที่องค์กรกลางขอให้แต่ละพรรคเปิดเผยเงินบริจาค หัวหน้าพรรคความหวังใหม่แสดงท่าทีสนับสนุนให้มีการเปิดเผย แต่เมื่อผู้ดำเนินรายการกล่าวอ้างถึงเลขาธิการพรรคความหวังใหม่ที่เคยกล่าวไว้ในรายการว่าไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดนี้ เห็นได้ชัดเจนว่าหัวหน้าพรรคความหวังใหม่กล่าวแก้แทนเลขาธิการพรรค ในบางประเด็นเป็นเรื่องที่จริงตั้งแต่เมื่อไม่สามารถให้คำตอบได้จึงกล่าวให้เป็นเรื่องเล่นไปเช่น การที่ผู้ดำเนินรายการถามว่ารัฐบาลจะรับประกันเสรีภาพของสื่อได้หรือไม่หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ได้กล่าวอย่างหนักแน่นว่าจะเปิดให้สื่อเสรีแต่เมื่อผู้ดำเนินรายการย้อนถามว่าทำไมในรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ถึงมีปัญหามากมายเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อ พล.อ.ชวลิต ได้ตอบว่าเป็นเรื่องที่ลือกันเล่นเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม นักการเมืองได้พยายามชิงการเป็นผู้กำหนดประเด็นจากสื่อ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนเช่น ในตอนที่สัมภาษณ์นายกร ทัพพะรังสี รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา เรื่องเศรษฐกิจพบว่า มีหลายประเด็นที่พรรคชาติพัฒนาตอบได้ผู้ดำเนินรายการ ผู้ดำเนินรายการตั้งประเด็นคำถามว่า ชาวชนบทได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจพรรคชาติพัฒนาจะจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาของชนบทกับในเมืองเรื่องใดก่อนเรื่องใดหลัง ซึ่งนายกรได้ย้อนถามกับสื่อว่า ชาวชนบทคือใคร อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้ดำเนินรายการพยายามเชื่อมโยงเศรษฐกิจฟองสบู่ในยุคพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ว่าทำให้ที่ดินมีราคาแพงและประชาชนอยากให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีกี่ครั้งเพื่อจะได้ขายที่ดินได้ในราคาแพงเช่นในอดีต เรื่องนี้นายกรได้ย้อนถามผู้ดำเนินรายการอีกเช่นกันว่า ปัญหาคืออะไรและหากประชาชนขายที่ดินได้ ใครคือคนที่มีปัญหาโดยที่ไม่ยอมรับว่ารัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ได้สร้างปัญหาไว้ให้ในภายหลัง

ในรายการขอคิดด้วยคนผู้กำหนดประเด็นพบว่าทั้งผู้ดำเนินรายการและนักการเมือง ทั้งนี้ประเด็นเนื้อหาจะแตกต่างกันไปหากเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองจะเน้นที่การเป็นเวทีในระดับประเทศในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาอื่น ๆ โดยมุ่งในด้านนโยบายเป็นหลัก ในกรณีที่เป็นเลขาธิการพรรคเน้นเรื่องการแข่งขัน การจัดตั้งรัฐบาล

รายงานับถอยหลังเลือกตั้ง'39

รูปแบบรายการ

รายงานับถอยหลังเลือกตั้ง'39 เป็นรายการเฉพาะกิจที่จัดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. โดยร่วมมือกับสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นรายการประเภทสนทนาเน้นบุคคลระดับหัวหน้าพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งส.ส. จากพรรคต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ วันจันทร์และอังคารออกอากาศเวลา 20.30-22.00 น. เป็นเวลา 90 นาที วันพุธ, วันพฤหัสบดีและวันศุกร์ออกอากาศเวลา 22.30-21.00 น. เป็นเวลา 30 นาที

ตารางที่ 5.13 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39

วัน	เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
จันทร์, อังคาร	20.30-21.25 น.	55	สนทนากับแขกรับเชิญช่วงที่ 1
	21.25-21.30 น.	5	โฆษณา
	21.30-22.00 น.	30	สนทนากับแขกรับเชิญช่วงที่ 2
พุธ, พฤหัสบดี, ศุกร์	20.30-21.30 น.	30	สนทนากับแขกรับเชิญในรายการ

ผู้ดำเนินรายการ

รายการเฉพาะกิจนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ผลิตรายการร่วมกับสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ดังนั้นผู้ดำเนินรายการหลักจึงมาจากไอทีวีโดยมีผู้ประกาศข่าวของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ดำเนินรายการด้วย ผู้ดำเนินรายการหลักจากไอทีวีคือคุณสุทธิชัย หยุ่น และคุณสุภาพ คลีขงาย ส่วนผู้ดำเนินรายการจากทางสถานีคือคุณพัชระ สารพิมพาและคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล ทั้งนี้รายการที่ออกอากาศในวันพุธ, พฤหัสบดีและวันศุกร์จะมีเวลาในการออกอากาศ 30 นาที ผู้ดำเนินรายการจะเป็นคุณสุภาพ คลีขงายและคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล หรือคุณสุภาพ คลีขงายจัดรายการร่วมกับคุณพัชระ สารพิมพา ส่วนการออกอากาศในวันที่มีเวลามากขึ้น คุณสุทธิชัย หยุ่น จะมาร่วมสัมภาษณ์ด้วย

ลักษณะการสนทนาในรายการ

รายการนั้บถอยหลังเลือกตั้ง'39 เป็นรายการที่ถ่ายทอดจากห้องส่งของทางสถานี การสนทนาในรายการเน้นการสัมภาษณ์ โดยผู้ดำเนินรายการถามคำถามในหลายประเด็นและแขกรับเชิญเป็นผู้ตอบคำถาม ประเด็นคำถามจะมาจากผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนคือคุณสุภาพ คลีขจาย และคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล ที่สลับกันถามคำถามแต่ผู้ที่เป็นผู้ดำเนินรายการหลักจะเป็นผู้ดำเนินรายการจากสถานีโทรทัศน์ไอทีวีคือคุณสุภาพ คลีขจาย

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

การออกอากาศรายการนั้บถอยหลังเลือกตั้ง'39 เป็นการถ่ายทอดสดจากห้องส่งของทางสถานี รูปแบบการจัดเวทีจะใช้รูปแบบเดียวกันตลอดการออกอากาศรายการ โดยจัดโต๊ะในการสนทนาให้ผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญนั่งร่วม โต๊ะเดียวกันเพื่อสร้างบรรยากาศในการสนทนาที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไปมีฉากด้านหลังเป็นชื่อรายการ “เลือกตั้ง'39” และภาพถ่ายของพระที่นั่งอนันตสมาคมดังภาพที่ 5.4

แผนภาพที่ 5.4 การจัดที่นั่งในรายการนั้บถอยหลังเลือกตั้ง'39

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

รายการนั้บถอยหลังเลือกตั้ง'39 มีการจัดช่วงเวลาในการออกอากาศรายการ 2 ลักษณะ คือ รายการที่มีความยาว 30 นาที ผู้ดำเนินรายการหลักคือคุณสุภาพ คลีขจายและคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุลแต่ในรายการที่มีความยาว 90 นาที ผู้ดำเนินรายการจะประกอบด้วยคุณสุทธิชัย หยุ่น, คุณสุภาพ คลีขจายและคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล หากเป็นการสัมภาษณ์ที่สำคัญ ผู้ดำเนิน

รายการจะมีเพียงคุณสุทธิชัย หยุ่น และคุณสุภาพ คลีขจายเท่านั้น หากวิเคราะห์ผู้ดำเนินรายการพบว่าบทบาทหลักในการดำเนินรายการจะอยู่ที่ผู้ดำเนินรายการจากไอทีวี โดยที่คุณอรรธรรมเป็นเพียงผู้ดำเนินรายการที่มาเสริมเท่านั้น คุณสุภาพ คลีขจาย มีพื้นฐานเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาการเมืองโดยภาพที่พบเป็นการดำเนินรายการคู่กับคุณสุทธิชัย หยุ่น ในรายการเฉพาะกิจช่วงเลือกตั้ง ปัจจุบันยังเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เช่น รายการไอทีวีทอล์กและดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวีด้วย เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วผู้ดำเนินรายการมีประสบการณ์ที่ต่างกัน คุณสุภาพมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาทางโทรทัศน์ประกบกับความชำนาญในฐานะที่เป็นนักหนังสือพิมพ์มาก่อน ในขณะที่คุณอรรธรรมเป็นผู้ประกาศข่าวของสถานีที่ได้รับการฝึกฝนให้มาดำเนินรายการสนทนาคู่กับคุณสุภาพในรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 บทบาทหลักในรายการจึงอยู่ที่คุณสุภาพ คลีขจาย ในการดำเนินรายการนั้นคุณสุภาพได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ได้มีการเตรียมกันบ้างสำหรับคำถามในส่วนของผู้ดำเนินรายการมีจะนั้นจะคล้าย ๆ กับว่าผมถามคนเดียว แล้วเขา(อรรธรรม) ไปนั่งเฉย ๆ ก็กระไรอยู่ บางทีเราก็ปล่อยให้เขาถาม ผมก็บอกเขาว่าต้องเข้มน้อยนะมันจะได้ใกล้เคียงกันก็ไม่ได้เตรียมกันในเรื่องละเอียดตกลงกันก่อนเปิดรายการจากนั้นมันก็จะไหลไปเอง” (สุภาพ คลีขจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541)

ในการสัมภาษณ์เข้ารับเชิญที่สำคัญของรายการคุณสุทธิชัย หยุ่น จะมาดำเนินรายการแทนคุณอรรธรรม เป็นการเน้นความสำคัญของผู้สัมภาษณ์และเข้ารับเชิญที่มาร่วมในรายการ ด้านประวัติในการทำงานด้านสื่อของคุณสุทธิชัย หยุ่น พบว่ามีบทบาทสำคัญในวงการหนังสือพิมพ์ คุณสุทธิชัยเริ่มทำงานหนังสือพิมพ์เมื่ออายุประมาณ 20 ปี โดยเริ่มจากเป็นนักข่าวที่หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ จนกระทั่งเมื่ออายุ 24 ปี ได้ลาออกมาทำหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษชื่อ เดอะวอยซ์ ออฟ เดอะ เนชั่น ร่วมกับหุ้นส่วนอีกสองคนคือ ม.ร.ว.สุนิดา กิติยากร และคุณธรรมบุญมหาเปารยะ ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นเดอะเนชั่นและใช้มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกิจการหนังสือพิมพ์ได้พบกับอุปสรรคมากมายแต่ก็สามารถฝ่าฟันมาจนเป็นธุรกิจที่เติบโตและประสบความสำเร็จในเครือเดอะเนชั่นกรุ๊ป (ศศิยา วิจิตรจามรี, 2538)

คุณสุทธิชัยได้เข้ามาสู่วงการโทรทัศน์เป็นครั้งแรกในรายการข่าวเช้าภาคภาษาอังกฤษของช่อง 9 โดยเป็นผู้รายงานข่าวสงครามอ่าวเปอร์เซีย เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 22 มีนาคม 2535 ได้เป็นผู้ดำเนินรายการเฉพาะเลือกตั้งสัญจรของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ซึ่งเป็นรายการที่ให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคมาตอบคำถามประชาชนจากการสัมภาษณ์ คุณสุทธิชัยดำเนินรายการโดยมีลีลาในการถามที่รุกตรงประเด็นไม่อ้อมค้อม อาจกล่าวได้ว่าเขาเป็นผู้สร้างรูปแบบใหม่ของการดำเนินรายการสนทนาการเมืองโดยผู้ดำเนินรายการมีหน้าที่ถามคำถามนักการเมืองแทนประชาชน

ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้คุณสุทธิชัย ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้ดำเนินรายการสนทนา การเมืองที่มีคุณภาพ หากวิเคราะห์ในด้านผู้ดำเนินรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 พบว่าบทบาทหลักอยู่ที่นักหนังสือพิมพ์คือคุณสุทธิชัย หยุ่นและคุณสุภาพ คลีขจาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำเนินรายการสนทนาและสัมภาษณ์นักการเมือง

การทำหน้าที่เป็นเวทีของรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 มี 2 รูปแบบคือ รายการที่มีความยาว 90 นาที จะให้ความสำคัญกับนักการเมืองระดับสำคัญในพรรค ส่วนรายการที่มีความยาว 30 นาที มีการตั้งประเด็นแล้วเชิญนักการเมืองมาร่วมรายการตามประเด็นนั้น ๆ โดยรายการมีการนำเสนอเรื่องการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง

“เรามีการกำหนดมาก่อนว่ารายการที่มีความยาวครึ่งชั่วโมงกว่า เราจะเชิญระดับหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค ครบทุกพรรคให้หัวหน้าพรรคแต่ละพรรคมาแสดงความเห็น สัมภาษณ์พูดคุย...ส่วนรายการประมาณ 30 นาที เราก็มีการวางแผนว่าแต่ละวันจะเอาประเภทไหนมาพยายามจัดประเภทดาวเด่นเป็นประเด็น เป็นกรอบเพื่อป้องกันปัญหาว่าทำไมเชิญคนนั้นไม่เชิญคนนี่ เอาพวกดาวเด่นแต่ละพรรคส่งมา 1 วัน ผู้หญิงส่งมา 1 วัน หรือหนึ่งจัดกลุ่มของผู้สมัครให้แต่ละพรรคส่งมา สองจัดกลุ่มของปัญหาเช่น ปัญหาสลัม ปัญหาการจราจร ให้แต่ละพรรคส่งมาโดยเป็นคนที่จะมาตอบปัญหาของเราได้” (สุภาพ คลีขจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541)

ด้านการจัดที่นั่งและเวทีในการสนทนาพบว่าเป็นรูปแบบกึ่งทางการโดยผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญนั่งร่วมโต๊ะเดียวกันทำให้ไม่มีเส้นกันระหว่างสองฝ่าย ทั้งนี้ในรายการเน้นการสนทนากับนักการเมือง ไม่ได้เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการ

เนื้อหารายการ

เนื้อหาการรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 ศึกษาจากรายการ 12 ตอน เนื้อหารายการที่มีความยาว 30 นาที คือในวันที่ 23, 30, 31 ตุลาคม 2539 และ 1, 7, 8, 9, 15, 16 พฤศจิกายน 2539 ส่วนรายการที่มีความยาว 90 นาที คือ 28 ตุลาคม และ 6, 12, 13 พฤศจิกายน 2539 (ดูเนื้อหา รายการได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

ตัวแสดงทางการเมืองที่มีโอกาสใช้พื้นที่ในรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 ประกอบด้วยสามกลุ่มคือ 1) นักการเมือง, ผู้สมัครส.ส.จากพรรคการเมือง 2) เจ้าหน้าที่รัฐ 3) องค์กรกลาง ดังในตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
23 ต.ค.39	นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นายสมิคร สุนทรเวช คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรธรณ กริมวีรัตน์กุล	หัวหน้าพรรคประชากรไทย ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
28 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นายเดช บุญหลง ดร.สาวิตรี โพธิ์พิก ดร.สุศักดิ์ นานานุกูล นายไชยยศ สะสมทรัพย์ นายกร ทิพะรังสี นายไชยวัฒน์ สิ้นสูงส์ คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรธรณ กริมวีรัตน์กุล	กรรมการบริหารพรรคชาติไทย ผู้สมัคร / ทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ ทีมเศรษฐกิจพรรคความหวังใหม่ หัวหน้าพรรคเอกภาพ รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา รองหัวหน้าพรรคพลังธรรม รองประธานกก.บริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
30 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ร.ต.ประพาส ลิ้มปะพันธุ์ ดร.นิสสัย เวชชาชีวะ คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรธรณ กริมวีรัตน์กุล	ทีมงานด้านคปท. / ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ที่ปรึกษาด้านคปท.พรรคความหวังใหม่ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
31 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นายนิกร จำนง น.ส.กัญญา ศิลปอาชา นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรธรณ กริมวีรัตน์กุล	ผู้อำนวยการพรรคชาติไทย ส.ส.พรรคชาติไทย ส.ส.พรรคชาติไทย ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

วันที่	ตัวแสดง ทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วม ในรายการ
1 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	พล.ต.รุ่งโรจน์ ยมมงคล พ.ต.อ.(พิเศษ)วิมุติ วิเศษกุล พ.ต.อ.พนา เจือเพชร คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรรรณ กริมวิรัตน์กุล	ผู้สมัครพรรคความหวังใหม่เขต 2 กทม. ผู้สมัครพรรคพลังธรรมเขต 2 กทม. ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ จ.ระยอง ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
6 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ นางสุภารัตน์ เกษราพันธ์ นายบุรินทร์ หิรัญบุรณะ คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรรรณ กริมวิรัตน์กุล	เลขาธิการพรรคชาติพัฒนา เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เลขาธิการพรรคพลังธรรม กค.บริหารพรรคความหวังใหม่ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
7 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นพ.บุญเทียม เขมาภิรัตน์ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรรรณ กริมวิรัตน์กุล	ผู้สมัครพรรคประชากรไทยเขต 3 กทม. ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์เขต 3 กทม. ผู้สมัครพรรคพลังธรรมเขต 3 กทม. ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
8 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	น.ส.อรทัย กาญจนชูศักดิ์ น.ส.วิภาวี รัฐภูมิ ม.ร.ว.สุขุมพันธ์ บริพัตร คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรรรณ กริมวิรัตน์กุล	ผู้สมัครพรรคพลังธรรมเขต 2 กทม. ผู้สมัครพรรคความหวังใหม่เขต 2 กทม. ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์เขต 2 กทม. ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
9 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	พล.อ.ศิริ ทิวะพันธุ์ พล.อ.วัฒน์ชัย วุฒิศิริ พล.อ.อ.สามารถ โสตสถิตย์ คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรรรณ กริมวิรัตน์กุล	ผู้สมัครพรรคความหวังใหม่ จ.พิษณุโลก ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ จ.กาญจนบุรี ผู้สมัครพรรคชาติพัฒนา กรุงเทพฯ ๑ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
11 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	นายชวน หลีกภัย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย	หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ รองประธานกค.บริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
12 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย	หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา รองประธานกค.บริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

วันที่	ตัวแสดง ทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วม ในรายการ
15 พ.ย.39	เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อมวลชน สื่อมวลชน	พ.ต.อ.ไพรัช พงษ์เจริญ นายอนันต์ ศิริพัชรารณ คุณสุภาพ คลีขจาย คุณอรรวรรณ กริมวิรัตน์กุล	รองโฆษกกรมตำรวจ ผู้ช่วยปลัดกรุงเทพฯ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์
16 พ.ย.39	องค์กรกลาง องค์กรกลาง สื่อมวลชน สื่อมวลชน	ดร.โคทม อาริยา นายชวรัตน์ กมลเวชช คุณสุภาพ คลีขจาย คุณพัชระ สารพิมพ์	เลขานุการองค์กรกลาง กรรมการฝ่ายสอดส่องการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์

นักการเมือง เป็นผู้ที่มีโอกาสใช้พื้นที่ในรายการมากที่สุดในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์โดยเป็นบุคคลระดับสำคัญของพรรคเช่น หัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรคหรือทีมเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นผู้สมัครส.ส.หน้าใหม่ที่มาร่วมรายการตามประเด็นที่ต้งขึ้นเช่น อดีตนายทหารที่สมัครเลือกตั้ง, อดีตนายตำรวจที่สมัครเลือกตั้ง, ผู้สมัครส.ส.เขตสำคัญในกรุงเทพฯ เช่น เขต 2, เขต 3, ทีมงานของพรรคที่รับผิดชอบด้านการต่างประเทศ ดังในตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
23 ต.ค.39	นายสมิคร สุนทรเวช	ประชากรไทย	หัวหน้าพรรค
28 ต.ค.39	นายเดช บุญหลง ดร.สาวิตรี โพธิ์วิหค ดร.สุรศักดิ์ นานานุกูล นายไชยยศ สะสมทรัพย์ นายกร ทัพพะรังสี นายไชยวัฒน์ สีนสุวรรณ	ชาติไทย ประชาธิปัตย์ ความหวังใหม่ เอกภาพ ชาติพัฒนา พลังธรรม	กรรมการบริหารพรรค ทีมเศรษฐกิจพรรค ทีมเศรษฐกิจพรรค หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค
30 ต.ค.39	ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ร.ต.ประพาส ลิ้มปะพันธ์ ดร.นิสสัย เวชชาชีวะ	ประชาธิปัตย์ ชาติพัฒนา ความหวังใหม่	ทีมงานด้านต่างประเทศ / อดีตรัฐมนตรีทบ. รองหัวหน้าพรรค ที่ปรึกษาด้านการต่างประเทศ

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
31 ต.ค.39	นายนิกร จ้างง น.ส.กัญญา ศิลปอาชา นายสมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล	ชาติไทย ชาติไทย ชาติไทย	ผู้อำนวยการพรรค ส.ส. / สมาชิกพรรค ส.ส. / สมาชิกพรรค
1 พ.ย.39	พล.ต.ต.รุ่งโรจน์ ชมกกุล พล.ต.อ.(พิเศษ)วิมุติ วิเศษกุล พล.ต.อ.พนา เจือเพชร	ความหวังใหม่ พลังธรรม ประชาธิปไตย	ผู้สมัครพรรค ผู้สมัครพรรค ผู้สมัครพรรค
6 พ.ย.39	นายสุวิจน์ ลิขิตพิภลภ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ นางศุภราตรี เกษราพันธ์ นายบุญรินทร์ หิรัญบุรณะ	ชาติพัฒนา ประชาธิปไตย พลังธรรม ความหวังใหม่	เลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรค กรรมการบริหารพรรค
7 พ.ย.39	น.พ.บุญเทียม เขมาภิรัตน์ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	ประชากรไทย ประชาธิปไตย พลังธรรม	ส.ส. / สมาชิกพรรค สมาชิกพรรค ส.ส. / สมาชิกพรรค
8 พ.ย.39	น.ส.อรทัย กาญจนชูศักดิ์ น.ส.วิภาวี รัฐภูมิ ม.ร.ว.สุขุมพันธ์ บริพัตร	พลังธรรม ความหวังใหม่ ประชาธิปไตย	ส.ส. / สมาชิกพรรค ผู้สมัครพรรค สมาชิกพรรค
9 พ.ย.39	พล.อ.ศิริ ทิวะพันธุ์ พล.อ.วัฒน์ชัย วุฒิศิริ พล.อ.อ.สามารถ โสภสถิตย์	ความหวังใหม่ ประชาธิปไตย ชาติพัฒนา	ผู้สมัครพรรค ผู้สมัครพรรค ผู้สมัครพรรค
11 พ.ย.39	นายชวน หลีกภัย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ	ประชาธิปไตย ความหวังใหม่	หัวหน้าพรรค หัวหน้าพรรค
12 พ.ย.39	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	ชาติพัฒนา	หัวหน้าพรรค

รายการพยายามสร้างความหลากหลายด้านเนื้อหาและบุคคลโดยการตั้งประเด็นและเชิญตัวแทนจากพรรคการเมืองมาสนทนา ซึ่งพรรคการเมืองที่ร่วมรายการส่วนใหญ่เช่น พรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปไตย พรรคชาติพัฒนา พรรคชาติไทย อาจมีพรรคการเมืองขนาดเล็กมาร่วมในรายการแต่เป็นพรรคที่มีบทบาททางการเมืองเช่น พรรคประชากรไทย พรรคพลังธรรม จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักการเมืองพบว่า

1) ในกรณีที่เป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ผู้ร่วมรายการเป็นหัวหน้าพรรคเช่น นายสมัคร สุนทรเวช, นายชวน หลีกภัย, พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธและพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นที่น่าสังเกตว่า รายการให้ความสำคัญกับหัวหน้าพรรคการเมืองสามพรรค คือพรรคประชาธิปไตย

พรรคชาติพัฒนาและพรรคความหวังใหม่โดยมีการสัมภาษณ์พรรคละ 40 นาทีในช่วงโค้งสุดท้ายของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

2) ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมรายการที่เป็นระดับสมาชิกพรรคที่อยู่ในความสนใจประชาชน เช่น การเชิญพรรคชาติไทยมาร่วมรายการเน้นสมาชิกกลุ่มยังบิลด์ เป็นต้น

3) เปิดให้พรรคการเมืองหลายพรรคมาร่วมรายการตามประเด็นที่ทางรายการตั้งขึ้น เพื่อดึงความสนใจจากคนดูเช่น ทีมเศรษฐกิจพรรคการเมือง, เลขานุการพรรค, ทีมงานด้านการต่างประเทศ, ผู้สมัครจากเขต 2 กรุงเทพฯ, อดีตนายทหารที่ลงสมัครเลือกตั้ง, ผู้สมัครจากเขต 3 กรุงเทพฯ, อดีตนายตำรวจที่ลงสมัครเลือกตั้ง เป็นที่น่าสังเกตว่าพรรคการเมืองบางพรรคไม่ได้รับความสนใจจากทางรายการเท่าใดนักเช่น พรรคไท พรรคแรงงานไทย พรรคเสรีธรรม

เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่รัฐที่มาร่วมในรายการคือ รองโฆษกกรมตำรวจและผู้ช่วยปลัดกรุงเทพฯ โดยให้ทั้งสองหน่วยราชการคือกรมตำรวจและกรุงเทพฯ มาชี้แจงในด้านการเตรียมความพร้อมของการเลือกตั้งในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539

องค์กรกลาง จากข้อมูลพบว่าองค์กรกลางได้มีโอกาใช้พื้นที่ในรายการเช่นกันแต่ไม่โดดเด่นเท่ากับนักการเมือง โดยผู้ที่มาร่วมในรายการเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงขององค์กรกลางคือ เลขาธิการองค์กรกลางและกรรมการฝ่ายสอดคล้องการเลือกตั้ง

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

คุณสุภาพ คลีขงาย ในฐานะผู้ดำเนินรายการมีส่วนสำคัญในการตั้งคำถามสัมภาษณ์ได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า “ในรายการจะนำเสนอเรื่องนโยบายและการแข่งขันไปพร้อม ๆ กันคือ ถ้านโยบายอย่างเดีวจะไม่สนุกแต่ถ้าถามการเมืองอย่างเดีวให้ได้กันไปได้กันมานานก็ได้ สีสันแต่ประชาชนจะไม่ได้อะไร ฉะนั้นก็จะไปพร้อม ๆ กันทั้งเรื่องสีสันและเรื่องนโยบาย” (สุภาพ คลีขงาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541) ในรายการอาจจัดประเด็นเนื้อหาที่เสนอได้ใน 4 ประเด็นคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง, การแข่งขันในการเลือกตั้ง, การจัดตั้งรัฐบาลและการเชิญชวนให้ประชาชนไปเลือกตั้ง

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง โดยเป็นนโยบายในระดับประเทศ เช่น การแก้ปัญหาเศรษฐกิจ, นโยบายด้านการต่างประเทศ, นโยบายด้านการปฏิรูปการเมือง รวมทั้งนโยบายเฉพาะพื้นที่เช่น นโยบายของผู้สมัครในเขตกรุงเทพฯ นโยบายของผู้สมัครที่เป็นอดีตนายตำรวจ เป็นต้น โดยเชิญตัวแทนจากหลายพรรคมาร่วมสัมภาษณ์เปรียบเทียบ อีกทั้งวิสัยทัศน์

ของหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่ต่อการแก้ปัญหาของพรรค เช่น ถามหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในการจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหา เรื่องของการเป็นผู้นำที่มีความเด็ดขาดกล้าตัดสินใจ, ถามหัวหน้าพรรคชาติพัฒนาในประเด็นที่เป็นทำให้เกิดเศรษฐกิจฟองสบู่, ถามหัวหน้าพรรค ความหวังใหม่เรื่องการป้องกันใกล้ชิดเข้ามาหาผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น

2) การแข่งขันในการเลือกตั้ง เช่น สัมภาษณ์หัวหน้าพรรคประชากรไทยเกี่ยวกับการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรับกลุ่มปากน้ำจากพรรคชาติไทยเข้าพรรค เรื่องที่นายสมัครเสนอให้มีการประกาศเป็นพันธมิตรกับพรรคร่วมรัฐบาลเดิม, เรื่องการตั้งกลุ่มยับยั้งและ การปฏิรูปพรรค ชาติไทย เป็นต้น ถามในเรื่องการซื้อเสียงในพื้นที่ การหาเสียงกับประชาชน ผลการสำรวจความคิดเห็นหรือโพลต่อพรรคการเมือง

3) การจัดตั้งรัฐบาล เน้นในรายการที่เป็นการสัมภาษณ์หัวหน้าพรรคการเมืองสามพรรค คือพรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่และพรรคชาติพัฒนา รวมทั้งในการสนทนากับ เลขาธิการพรรคการเมืองโดยเป็นการคาดการณ์การร่วมรัฐบาลผสมในสูตรต่าง ๆ

4) การเชิญชวนให้ประชาชนไปเลือกตั้งพบในรายการที่สนทนากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่กรุงเทพฯ เจ้าหน้าที่ของกรมตำรวจและองค์กรกลางโดยเน้นรณรงค์ให้ประชาชนไปเลือกตั้งโดยไม่ขายเสียงและช่วยสอดส่องการเลือกตั้ง

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

จากเนื้อหารายการพบว่าผู้ดำเนินรายการได้เสนอประเด็นในเรื่องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาระดับประเทศโดยให้พรรคการเมืองแสดงมาตรการในการแก้ปัญหานั้นเช่น เรื่องภาษี อสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งประเด็นเรื่องสภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของหัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่สามพรรคคือพรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติพัฒนาและประเด็นที่เป็นข้อสงสัยของประชาชน จากเนื้อหารายการพบว่าบทบาทในการกำหนดประเด็นอยู่ที่สื่อมวลชน โดยเฉพาะผู้ดำเนินรายการจากไอทีวีคือคุณสุทธิชัย หยุ่นและคุณสุภาพ คลีขงาย มีการตั้งคำถามเชิงลึกเช่น ในการสัมภาษณ์ทีมเศรษฐกิจพรรคการเมือง ถามพรรคชาติไทยว่ามีส่วนทำให้เกิดเศรษฐกิจตกต่ำหรือไม่, การตั้งกลุ่มยับยั้งของพรรคชาติไทยเพื่อการสร้างภาพหรือไม่, ถามเลขาธิการพรรคความหวังใหม่ ว่าทำไมจึงไม่ทบทวนการปฏิบัติหน้าที่ของนายสุวิชัย รังสิตพลที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการใช้ อำนาจของรัฐมนตรีเพื่อหาเสียง, ถามนายชวน หลีกภัย ว่าจะแสดงความเป็นคนเด็ดขาดกล้าตัดสินใจอย่างไรและทำไมจึงไม่แก้ปัญหายาเสพติดในสมัยที่เป็นรัฐบาล, ในการสัมภาษณ์หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาได้เน้นประเด็นที่ว่ามีส่วนทำให้เกิดเศรษฐกิจแบบฟองสบู่หรือไม่อย่างไร, และ

ประเด็นที่ถามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่เช่น จะมีหลักประกันอะไรให้ประชาชนว่ารัฐมนตรีในคณะจะไม่คอร์รัปชั่นรวมทั้งการที่ต้องตอบแทนกลุ่มธุรกิจที่ช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น จากตัวอย่างคำถามที่นำมาแสดงล้วนเป็นคำถามที่เจาะลึกทำให้บางครั้งนักการเมืองตอบได้ไม่ชัดเจนหรือบางครั้งมีการตอบออกนอกเรื่องหรือนอกประเด็นซึ่งผู้ดำเนินรายการมีการถามต่อเนื่องเพื่อให้ได้คำตอบดังเช่น ในรายการที่สนทนากับทีมเศรษฐกิจของพรรคการเมือง พรรคชาติพัฒนาถูกตั้งคำถามที่ว่าจากสโลแกนของพรรคที่กล่าวว่า “เศรษฐกิจแ่คนแก่ต้องนำชาติ” พล.อ.ชาติชาย จะมีส่วนช่วยได้อย่างไรซึ่งนายกร ทัพพะรังสี รองหัวหน้าพรรคที่มาร่วมรายการไม่ได้อธิบายชัดเจนเพียงแต่กล่าวว่าต้องนำเงินจากต่างชาติเข้ามา ผู้ดำเนินรายการได้ถามต่อเนื่องว่า หัวหน้าพรรคเพียงคนเดียวจะสามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้อย่างที่โฆษณาได้จริงหรือ ทำให้เห็นได้ว่าเป็นการกล่าวยกย่องหัวหน้าพรรคตนเอง

ในการสัมภาษณ์พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา พล.อ.ชาติชายได้เน้นในเรื่องผู้นำที่มีความสามารถและสังคมโลกเชื่อถือ ดังนั้นสื่อจึงถามว่าถ้าพล.ชาติชาย มาเป็นผู้นำประเทศปัญหาทุกอย่างจะดีขึ้นทันทีหรือได้ยืนเพียงชื่อจะแก้ปัญหาได้ทันที ในประเด็นคำถามนี้ทำให้พล.ชาติชาย ต้องให้คำตอบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ในการสัมภาษณ์พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ สื่อได้ให้ความสนใจในประเด็นความไม่ซื่อสัตย์ของรัฐมนตรีหากพรรคความหวังใหม่ได้จัดตั้งรัฐบาล ดังนั้นคำถามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่จึงเป็นเรื่องการควบคุมส.ส.ในพรรคอย่างไรไม่ให้คอร์รัปชั่น จะสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนได้อย่างไรว่าหัวหน้าพรรคความหวังใหม่เป็นผู้ที่มีความเด็ดขาดจริง รวมทั้งการที่ถูกเพ่งเล็งในเรื่องการซื้อเสียง จากคำตอบของพล.อ.ชวลิตมักไม่ตรงประเด็น จนถูกสื่อโดยเฉพาะคุณสุทธิชัยถามอย่างจนได้คำตอบในเรื่องที่สื่อถามว่ามีสาเหตุอะไรที่จะทำให้ไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งพล.อ.ชวลิตได้ตอบตามลีลาของนักการเมืองว่าไม่เคยคิดหวังที่จะดำรงตำแหน่งนี้ ดังนั้นจึงถูกสื่อถามต่อเนื่องในทำนองที่รู้ทันว่าหากไม่ได้คิดที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีและเหตุใดจึงมีการประกาศในโฆษณาหาเสียงที่ว่าถึงเวลาของหัวหน้าพรรคความหวังใหม่แล้วที่จะดำรงตำแหน่งนี้

อย่างไรก็ดีหากนักการเมืองที่ร่วมรายการมีประสบการณ์ทางการเมืองสูงผู้ดำเนินรายการจะถูกลดบทบาทลงเช่น ในรายการที่คุณสุภาพ คลีขฉายและคุณอรวรรณ กริมวิรัตน์กุล สัมภาษณ์ นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ นายสมัครได้แสดงบทบาทกำหนดประเด็นจากการที่สื่อถามเรื่องการสร้างฐานเสียงนายสมัครได้ตอบไปนอกประเด็นโดยยกเรื่องการประท้วงปิดถนนและเลยไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชน หรือการที่สื่อถามเรื่องการสั่งทุบสะพานที่จะทำให้คะแนนนิยมในตัวหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ตกลงปรากฏว่านายสมัครได้ต่อว่าผู้ดำเนิน

รายการว่าเซชและแสดงบทบาทในการเล่าเหตุการณ์ย้อนหลังให้ทราบ โดยที่มีหลายครั้งที่สื่อถูก นายสมัครจัดจังหวัดและทำให้เวทีในการสนทนาตกเป็นของนักการเมือง

จากเนื้อหาในรายการพบว่า หากนักการเมืองที่มาร่วมรายการเป็นผู้สมัครหน้าใหม่หรือมี ประสบการณ์ทางการเมืองไม่มากนัก สื่อมวลชนจะแสดงบทบาทได้อย่างเด่นชัดในการเป็นผู้ กำหนดประเด็นเนื้อหาในรายการ ในทางตรงกันข้ามหากนักการเมืองมีประสบการณ์ทางการเมือง สูงบทบาทในการคุมเวทีของสื่ออาจลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ดำเนินรายการในการ คุมพื้นที่ในรายการด้วยเช่นกัน

รายการเลือกตั้งสัจจร'39

รูปแบบรายการ

รายการเลือกตั้งสัจจร'39 เป็นรายการประเภทอภิปรายทางการเมือง รูปแบบรายการนั้น เป็นการสัมภาษณ์นักการเมืองในภูมิภาคโดยใช้สถานที่ในต่างจังหวัด เปิดให้ประชาชนในพื้นที่ฟัง การอภิปรายในห้องประชุมพร้อมกับการถ่ายทอดสดไปทั่วประเทศ รวมทั้งให้ประชาชนทางบ้าน ถามคำถามกับนักการเมืองทางโทรศัพท์ จัดขึ้นช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป 17 พฤศจิกายน 2539 โดยสัจจรไปยังจังหวัดที่เป็นฐานเสียงของหัวหน้าพรรคการเมืองเช่น ตรีง, นครพนม, เชียงใหม่ นครราชสีมาและสุพรรณบุรี รายการเลือกตั้งสัจจร'39 จัดขึ้นโดยเป็นการร่วมมือกันหลายฝ่าย ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9, สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, เครือเดอะเนชั่น, ธนาคารกรุงไทย, สถาบัน ราชภัฏสวนดุสิตและองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ออกอากาศรายการวันเสาร์และอาทิตย์ เวลา 20.30-22.30 น. เป็นเวลา 120 นาที ช่วงเวลาในรายการดังในตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.16 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการเลือกตั้งสัจจร'39

เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
20.30-21.25 น.	55	สัมภาษณ์นักการเมืองช่วงที่ 1
21.25-21.30 น.	5	โฆษณา
21.30-22.30 น.	60	สัมภาษณ์นักการเมืองช่วงที่ 2

ผู้ดำเนินรายการ

ผู้ดำเนินรายการเลือกตั้งสัจจกร'39 ประกอบด้วยผู้ดำเนินรายการจากไอทีวีคือคุณสุทธิชัย หยุ่นและคุณศุภภาพ คลีขจาย เป็นผู้ดำเนินรายการหลักของรายการร่วมด้วยผู้ดำเนินรายการจากทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 คือคุณพัชระ สารพิมพ์

ลักษณะการสนทนาในรายการ

รายการเลือกตั้งสัจจกร'39 เน้นสัมภาษณ์แขกรับเชิญในรายการเป็นหลัก ซึ่งคำถามที่ใช้ สัมภาษณ์มาจากผู้ดำเนินรายการ จากประชาชนทางบ้านผ่านทางสายโทรศัพท์ จากประชาชนใน ห้องประชุมและจากองค์กรเอกชนที่ร่วมสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

ในการจัดรายการเลือกตั้งสัจจกร'39 ที่ศึกษาทั้ง 4 ครั้ง ใช้สถานที่จากห้องประชุมของ โรงแรมดังรายละเอียดในตารางที่ 5.17

ตารางที่ 5.17 สถานที่จัดรายการเลือกตั้งสัจจกร'39

วันที่	ภาค	จังหวัด	โรงแรม
27- ต.ค.39	อีสานตอนบน	นครพนม	แม่โขงแกรนด์วิว
2 พ.ย.39	อีสานตอนล่าง	นครราชสีมา	อาร์ซีเอ็นพลาซ่า
4 พ.ย.39	กลาง	สุพรรณบุรี	คุ้มสุพรรณ
10 พ.ย.39	เหนือ	เชียงใหม่	เชียงใหม่ออกคิด

ในรายการเปิดให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่สนใจเข้าฟังการอภิปรายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในรายการแต่ละครั้งจะมีประชาชนเข้าฟังประมาณ 500-600 คน ทำให้บรรยากาศแต่ละครั้งมีความคึกคัก ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงความรู้สึกมีการปรบมือเมื่อพอใจคำตอบของนักการเมืองที่มาร่วมในรายการ การจัดเวทีและที่นั่งในการอภิปรายของรายการในวันที่ 27 ตุลาคมและ 2, 4 พฤศจิกายน 2539 ผู้ดำเนินรายการและนักการเมืองจะนั่งรวมกันบน โต๊ะยาวซึ่งจัดไว้บนเวที

ผู้ดำเนินรายการทั้งสามคนจะนั่งอยู่กลาง นักการเมืองนั่งด้านซ้ายและขวาของผู้ดำเนินรายการ ส่วนประชาชนที่เข้าฟังการสนทนาจะนั่งอยู่ด้านล่างภายในห้องประชุมดังภาพที่ 5.5

แผนภาพที่ 5.5 การจัดที่นั่งในรายการเลือกตั้งสัณจร'39

ในรายการวันที่ 10 พฤศจิกายน 2539 การจัดเวทีที่มีความแตกต่างออกไปคือผู้ดำเนินรายการนั่งแยกออกจากนักการเมืองอย่างชัดเจน รวมทั้งมีตัวแทนจากองค์กรในภาคเหนือร่วมถามคำถามในรายการด้วยดังภาพที่ 5.6

แผนภาพที่ 5.6 การจัดที่นั่งในรายการเลือกตั้งสัณจร'39

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

ผู้ดำเนินรายการเลือกตั้งสัณจร'39 ที่มีบทบาทมากที่สุดคือคุณสุทธิชัย หยุ่นและคุณสุภาพ คลีขยง ซึ่งทั้งสองคนเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินรายการสนทนาการเมืองทางโทรทัศน์

ในปี 2534 การเมืองไทยอยู่ในยุคสข. ที่สื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพเท่าใดนัก แต่คุณสุทธิชัย กลับเป็นผู้สร้างความแปลกใหม่ในการดำเนินรายการสนทนาการเมืองที่เน้นสัมภาษณ์นักการเมืองแทนประชาชน จากประสบการณ์ที่สั่งสมมาในอาชีพนักหนังสือพิมพ์ ทำให้คุณสุทธิชัยมีวิธีการวิเคราะห์และสัมภาษณ์นักการเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“หน้าที่ของผมในการเป็นพิธีกรคือพยายามให้เห็นว่าอย่างน้อยที่สุดในการหาเสียงเลือกตั้งประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม เขาจะตอบอย่างไรก็เป็นเรื่องของเขาเราไปบังคับเขาไม่ได้แต่อย่างน้อยก็สร้างบรรยากาศให้เห็นว่านี่แหละคือหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องช่วยประชาชนตั้งคำถามที่ประชาชนต้องการถามมิฉะนั้นจะไม่มีโอกาสได้ถามเท่านั้นเอง” (สุทธิชัย หยุ่น, บทสัมภาษณ์จากนิตยสารจีเอ็ม. พฤษภาคม 2535, น. 79-86)

ด้านคุณสุภาพ คลีขงาย เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์สูง ในการเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาการเมืองพบว่ามักจะดำเนินรายการร่วมกับคุณสุทธิชัย หยุ่น มีลีลาในการสัมภาษณ์ที่คล้ายกับคุณสุทธิชัย ในปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวีและเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเช่น รายการไอทีวีทอล์ก เป็นต้น

อย่างไรก็ดีในส่วนของผู้ดำเนินรายการจากทางสถานีคือคุณพัชระ สารพิมพ์า ไม่ได้มีบทบาททางตรงในการดำเนินรายการสนทนาการเมือง ก่อนหน้าที่จะมาดำเนินรายการเลือกตั้งสัฎจอร์'39 ทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศข่าวพยากรณ์อากาศแต่ได้รับมอบหมายให้มาดำเนินรายการเลือกตั้งสัฎจอร์ร่วมกับผู้ดำเนินรายการจากไอทีวี

จากรูปแบบของรายการเลือกตั้งสัฎจอร์พบว่า ให้ความสำคัญกับส่วนภูมิภาคเห็นได้จากการที่ใช้สถานที่ในต่างจังหวัดจัดรายการซึ่งต่างจากรายการสนทนาการเมืองอื่นที่ให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง ด้านการมีส่วนร่วมในรายการพบลักษณะที่น่าสนใจคือเน้นนักการเมืองในท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง เปิดโอกาสให้ทุกพรรคมาร่วมรายการ โดยที่ไม่มีข้อจำกัดว่าต้องเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่เท่านั้น เป็นการให้โอกาสพรรคการเมืองขนาดเล็กได้ใช้พื้นที่ในสื่อโทรทัศน์

“เลือกตั้งสัฎจอร์หลักการของเราก็คือว่าเราจะเชิญแกนนำของพรรคในภูมิภาคนั้น ๆ ให้เขาคัดเลือกกันมาให้เขาส่งมาเพื่อตอบคำถามของเราซึ่งต่างจากส่วนกลาง หากพรรคของคุณได้รับเลือกตั้งหรือได้เป็นรัฐบาลพรรคคุณจะมีแนวทางแก้ปัญหาในท้องถิ่นอย่างไร ก็พยายามจะเชิญหมดทุกพรรคแม้เป็นพรรคที่ไม่มีอันดับ เราต้องให้โอกาสเขาเขาจะมาหรือไม่มาอันอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าถ้ามีระดับเลขาธิการพรรคหรือรองหัวหน้าพรรคเราก็จะเชิญ บางครั้งก็แล้วแต่พรรคจะส่งคนมา” (สุภาพ คลีขงาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541)

ในรายการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยประชาชนสามารถฟังการอภิปรายในห้องประชุมได้โดยตรง รวมทั้งให้ประชาชนทั่วประเทศมีส่วนร่วมถามคำถามทางสายโทรศัพท์ (phone in) โดยมีขั้นตอนคือผ่านการบันทึกคำถามจากเจ้าหน้าที่รับโทรศัพท์ซึ่งเป็นพนักงานธนาคารกรุงไทย จากนั้นส่งให้ทีมงานของเนชั่นเป็นผู้คัดเลือกคำถามและส่งให้ผู้ดำเนินรายการเป็นขั้นตอนสุดท้าย

“คำถามทางโทรศัพท์ก็ต้องถือว่าเป็นคำถามที่ประชาชนจะได้ประโยชน์หรือไม่ เป็นคำถามที่สนุกหรือเปล่า เป็นคำถามที่ถามเพื่อที่จะทำลายอีกฝ่ายหนึ่งหรือเปล่าอันนี้ต้องพิจารณา ในด้านการคัดเลือกคำถามจะมีเจ้าหน้าที่ของเนชั่นคอยรับคำถามจากพนักงานธนาคารกรุงไทยมาแล้วก็จะมาคว่ำคำถามไหนไร้สาระเกินไปก็จะคัดออก สมมติว่ามา 100 คำถามจะคัดที่เหมือนกันก่อนคือใกล้เคียงกันก่อน คำถามที่ไร้สาระเขาก็จะไม่ส่งมาให้เราก็จะเหลือน้อยที่จะส่งมาข้างบน เราก็ต้องคว่ำมีเวลาที่จะถามได้เท่าไร จริง ๆ แล้วจะไม่มีคำถามอะไรที่หลุดไปเลยถ้าสำคัญนอกจากว่าเป็นคำถามที่ตีรบกวนกันหรือเป็นคำถามที่คำตอบจะไม่ใช่ประโยชน์กับใคร แต่ถ้าเป็นคำถามที่คำตอบจะมีสาระเราจะไม่ทิ้ง อย่างน้อยก็อ่านคำถามให้ฟังว่าเขาถามอะไรมาไม่มีเวลาตอบก็อ่านให้ฟัง” (สุภาพ คลีจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541) ดังนั้นประเด็นคำถามในรายการส่วนหนึ่งจึงมาจากประชาชน แต่คำถามหลักพบว่ามาจากผู้ดำเนินรายการ

“ส่วนใหญ่คำถามผู้คิดคือผู้ดำเนินรายการ ถ้าผมกับคุณสุทธิชัยไปเราก็จะมาประเมินคำถามโดยมีฝ่ายข้อมูลประมวลข้อมูลมาให้เราเพื่อที่จะมารองเป็นคำถาม เราจะประมวลว่าคนในท้องถิ่นอยากรู้อะไร เขาหาเสียงกันเรื่องอะไร...คำถามจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกระแสความเคลื่อนไหวในช่วงนั้นเป็นหลัก” (สุภาพ คลีจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541)

เวลาที่ใช้ในรายการจัดว่ามากพอสมควรคือ 120 นาทีแสดงให้เห็นว่าสถานีให้ความสำคัญกับรายการ จากลักษณะการจัดเวทีที่เป็นทางการมีรูปแบบเหมือนการอภิปรายผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญในรายการนั่งร่วมกันบนโต๊ะยาวซึ่งอยู่บนเวทีหันหน้าเข้าสู่ผู้ฟังการอภิปรายด้านล่าง ในขณะที่รายการที่จัด ณ จ.เชียงใหม่ พยายามที่จะสื่อความหมายโดยการแยกผู้ดำเนินรายการออกไปนั่งอยู่ด้านหลังของผู้ฟังการอภิปรายหันหน้ากับแขกรับเชิญ สื่อความหมายว่าประชาชนกำลังรอฟังคำตอบจากนักการเมือง นักการเมืองต้องตอบประชาชนแต่พบว่าผู้ฟังการอภิปรายจะไม่ได้เห็นหน้าของผู้ดำเนินรายการทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์บางส่วนไป

เนื้อหารายการ

เนื้อหารายการเลือกตั้งตั้งัญจร'39 ที่ศึกษามี 4 ตอน ออกอากาศในวันที่ 27 ตุลาคมและ 2, 4, 10 พฤศจิกายน 2539 (ดูเนื้อหารายการได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

ตัวแสดงทางการเมืองที่มีส่วนร่วมในรายการคือนักการเมืองจากพรรคการเมืองต่าง ๆ
ตัวแทนจากองค์กรภาคเอกชน และประชาชน ดังข้อมูลในตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมือง
ในรายการเลือกตั้งสัณจร'39

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วม ในรายการ
27 ต.ค.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน ประชาชน	น.พ.ประสงค์ บูรณ์พงศ์ นายประสพ บุญราชม นายพีรพันธุ์ พาลุสุข นายสุทัศน์ เงินหมื่น นายเอกภาพ พลซื่อ คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย คุณพัชระ สารพิมพ์	รองหน.พรรคความหวังใหม่ จ.นครพนม สมาชิกพรรคชาติพัฒนา จ.อุดรธานี สมาชิกพรรคชาติไทย จ.ยโสธร รองหน.พรรคประชาธิปัตย์ จ.อำนาจเจริญ รองหน.พรรคเสรีธรรม จ.ร้อยเอ็ด บก.อำนาจการ บ.เนชั่นมัลติมีเดีย จำกัด(มหาชน) ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้ฟังการอภิปราย
2 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน ประชาชน	นายจาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์ นายจำลอง ครุฑขุนทด นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ นายสมศักดิ์ คุณเงิน คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีขจาย คุณพัชระ สารพิมพ์	สมาชิกพรรคชาติไทย จ.ศรีสะเกษ กก.บริหารพรรคชาติพัฒนา จ.นครราชสีมา รองเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ จ.นครราชสีมา รองหน.พรรคเสรีธรรม จ.ขอนแก่น บก.อำนาจการ บ.เนชั่นมัลติมีเดีย จำกัด(มหาชน) ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้ฟังการอภิปราย
4 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง	นายปิยะ อังกินันท์ นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม นายชุมพล ศิลปอาชา นายอลงกรณ์ พลบุตร ว่าที่ร.ท.วิมลภ ยังตรง นายเอกชัย เอกหาญมงคล	กก.บริหารพรรคกิจสังคม จ.เพชรบุรี สมาชิกพรรคความหวังใหม่ จ.ลพบุรี กก.บริหารพรรคชาติไทย จ.สุพรรณบุรี กก.บริหารพรรคประชาธิปัตย์ จ.เพชรบุรี กก.บริหารพรรคพลังธรรม จ.สมุทรปราการ สมาชิกพรรคชาติพัฒนา จ.ราชบุรี	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 5.18 (ต่อ)

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
4 พ.ย.39	สื่อมวลชน สื่อมวลชน ประชาชน	คุณสุภาพ คลีจาย คุณพิชระ สารพิมพา -	ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 -	ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้ฟังการอภิปราย
10 พ.ย.39	นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง นักการเมือง สื่อมวลชน สื่อมวลชน สื่อมวลชน องค์กรเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรเอกชน ประชาชน	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน นายสุชน ชามพูนุช นายสงสุข กัดเกษม นายสมบัติ พลายศรีศิลป์ นายบุญชู ตรีทอง นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ คุณสุทธิชัย หยุ่น คุณสุภาพ คลีจาย คุณพิชระ สารพิมพา อ.วิระดา สมสวัสดิ์ น.พ.ดนอมศักดิ์ เสรีวิชัยยะสวัสดิ์ น.พ.อุทัยวรรณ กาญจนกมล นายประเทือง นรินทร์างกูล -	รองหน.พรรคกิจสังคม จ.สุโขทัย รองหน.พรรคชาติพัฒนา จ.พิษณุโลก สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ จ.เชียงใหม่ สมาชิกพรรคพลังธรรม จ.เชียงใหม่ รองหน.พรรคชาติไทย จ.ลำปาง รองเลขาธิการพรรคความหวังใหม่ จ.เชียงใหม่ บก.ผู้อำนวยการ บ.เนชั่นมัลติมีเดีย จำกัด(มหาชน) ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ผู้อำนวยการศูนย์สตรีศึกษา ม.เชียงใหม่ รองประธานหอการค้าเขต 10 ประธานคณะกรรมการรณรงค์ส่งเสริม อำนาจท้องถิ่น เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนา ประชาธิปไตยภาคเหนือ -	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้ฟังการอภิปราย

ตัวแสดงทางการเมืองที่มีส่วนร่วมในรายการมากที่สุดคือนักการเมือง เป็นนักการเมืองในภูมิภาค รายการเปิดโอกาสให้ทุกพรรคการเมืองแต่พรรคที่ไม่พร้อมจะไม่ส่งตัวแทนมาร่วม หากวิเคราะห์นักการเมืองที่มาร่วมในรายการพบว่าเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ มีทั้งตำแหน่งระดับรองหัวหน้าพรรค รองเลขาธิการพรรค กรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรค ดังข้อมูลในตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
27 ต.ค.39	น.พ.ประสงค์ บูรณ์พงศ์ นายประสพ บุษราคม นายทิวพันธุ์ พาลุสุข นายสุทัศน์ เงินหมื่น นายเอกภาพ พลซื่อ	ความหวังใหม่ ชาติพัฒนา ชาติไทย ประชาธิปไตย เสรีธรรม	รองหน.พรรคความหวังใหม่ จ.นครพนม สมาชิกพรรคชาติพัฒนา จ.อุดรธานี สมาชิกพรรคชาติไทย จ.ยโสธร รองหน.พรรคประชาธิปไตย จ.อำนาจเจริญ รองหน.พรรคเสรีธรรม จ.ร้อยเอ็ด
2 พ.ย.39	นายจาตุรงค์ เพ็ญรพีพัฒน์ นายจำลอง กระจุกนท นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ นายสมศักดิ์ คุณเงิน	ชาติไทย ชาติพัฒนา ประชาธิปไตย เสรีธรรม	สมาชิกพรรคชาติไทย จ.ศรีสะเกษ กก.บริหารพรรคชาติพัฒนา จ.นครราชสีมา รองเลขาธิการพรรคประชาธิปไตย จ.นครราชสีมา รองหน.พรรคเสรีธรรม จ.ขอนแก่น
4 พ.ย.39	นายปิยะ อังกินันท์ นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม นายชุมพล ศิลปอาชา นายอลงกรณ์ พลบุตร ว่าที่ร.ท.วัลลภ ยังตรง	กิจสังคม ความหวังใหม่ ชาติไทย ประชาธิปไตย พลังธรรม	กก.บริหารพรรคกิจสังคม จ.เพชรบุรี สมาชิกพรรคความหวังใหม่ จ.ลพบุรี กก.บริหารพรรคชาติไทย จ.สุพรรณบุรี กก.บริหารพรรคประชาธิปไตย จ.เพชรบุรี กก.บริหารพรรคพลังธรรม จ.สมุทรปราการ
10 พ.ย.39	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน นายสุชน ชามพูนท นายสงสุข ภักเกษม นายสมบัติ พลายศรีศิลป์ นายบุญชู ตรีทอง นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	กิจสังคม ชาติพัฒนา ประชาธิปไตย พลังธรรม ชาติไทย ความหวังใหม่	รองหน.พรรคกิจสังคม จ.สุโขทัย รองหน.พรรคชาติพัฒนา จ.พิษณุโลก สมาชิกพรรคประชาธิปไตย จ.เชียงใหม่ สมาชิกพรรคพลังธรรม จ.เชียงใหม่ รองหน.พรรคชาติไทย จ.ลำปาง รองเลขาธิการพรรคความหวังใหม่ จ.เชียงใหม่

“เวลาเราเชิญเราเชิญหมดทุกพรรคบางที่ถ้ามีระดับเลขาธิการพรรคอยู่ในจังหวัดนั้นเราก็จะเชิญระดับเลขาธิการพรรคหรือรองหัวหน้าพรรคที่อยู่ในจังหวัดนั้นด้วย เราเชิญระดับแกนนำมา บางครั้งก็แล้วแต่ทางพรรคจะส่งเข้ามาบางพรรคก็ส่งคนหน้าใหม่เข้ามาจะมาไปร โมทเราก็ไม่ว่าอะไร” (สุภาพ คลีจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541) ดังนั้นภาพการมีส่วนร่วมของนักการเมืองในรายการจึงเป็นนักการเมืองท้องถิ่น พรรคการเมืองขนาดเล็กเช่น พรรคเสรีธรรมมีโอกาสใช้พื้นที่ในรายการได้

ด้านองค์กรเอกชนที่มีส่วนร่วมในการตั้งคำถามกับนักการเมืองพบในรายการที่ จ.เชียงใหม่ ซึ่งตัวแทนที่มามีทั้ง เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิสตรีในทางการเมือง การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ภาคเหนือ ดังนั้นการให้ตัวแทนที่เป็นองค์กรมาตั้งคำถามจึงทำให้คำถามมีน้ำหนักและสะท้อนความต้องการของคนในท้องถิ่นทางหนึ่ง

สำหรับประชาชนทั่วไปพบว่ามีส่วนร่วมฟังการอภิปรายในห้องประชุม อีกรูปแบบหนึ่งคือให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งคำถามทางโทรศัพท์ คำถามที่จะได้รับเลือกต้องผ่านการกรองหลายขั้นตอนทั้งจากทีมงาน จากผู้ดำเนินรายการ โดยมีปัจจัยในเรื่องเวลาที่เกี่ยวข้อง คำถามที่ได้รับเลือกต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและเป็นปัญหาของพื้นที่นั้น ๆ จึงได้รับการพิจารณา ดังนั้นรูปแบบการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางโทรศัพท์จึงมีปัจจัยที่มาจำกัดหลายประการ

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

นโยบายของรายการเลือกตั้งสัญญา ต้องการให้เป็นเวทีสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นมาแถลงนโยบายหรือเสนอแนวทางแก้ปัญหาในพื้นที่ อย่างไรก็ตามประเด็นในเรื่องความเคลื่อนไหวหรือการแข่งขันทางการเมืองก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรายการ

“ในรายการเลือกตั้งสัญญาวัตถุประสงค์จริง ๆ ต้องการให้เขาเสนอนโยบายเราซักถามแต่เนื่องจากว่าในทางการเมืองมีการแข่งขันกันดุเดือด เราก็อยากให้แต่ละฝ่ายพูดนโยบายร่วมกันบ้าง เช่น ประชาธิปไตยกับความหวังใหม่ เขาสู้กันในตลาดที่นั่นแน่นอนคำถามก็ต้องเลยไปถึงเรื่องการเมือง หัวหน้าคุณว่าอย่างไร คุณจะทำอย่างไร หัวหน้าคุณตอบได้หัวหน้าคุณอย่างไรคุณเห็นด้วยไหม มันเป็นเรื่องของการเมืองหน่อยถ้อยถ้อยอย่างนั้นคนดูจะชอบคล้าย ๆ กับมาสู้กันบนเวทีด้วยเหตุและผล บางทีการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องนโยบายอย่างเดียวมันไม่มีสีสันต้องมีเรื่องของความขัดแย้งทางการเมืองแทรกเข้ามาด้วยทุกครั้งไป...ทั้งนโยบายและการแข่งขันนำเสนอไปพร้อมกันคือถ้าเสนอนโยบายอย่างเดียวจะไม่สนุกและถ้าถามการเมืองอย่างเดียวมันก็ได้แต่สีสันจะนั้นจะเสนอไปด้วยกัน” (สุภาพ คลีขจาย, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2541)

หากวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาในรายการเลือกตั้งสัญญาพบว่ามี 3 ประเด็นตามลำดับความสำคัญคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพรรคการเมือง, การแข่งขันในการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาล

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพรรคการเมือง โดยเป็นนโยบายต่อประชาชนในภูมิภาคเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นการทบทวนคำสัญญาที่พรรคการเมืองให้ไว้ในการหาเสียงเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาเช่น นโยบายที่พรรคความหวังใหม่ให้กับประชาชนในจ.นครพนมเรื่องที่จะผลักดันการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่สองที่ จ.นครพนม, นโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน, การแก้ปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคอีสาน ในการจัดรายการที่ จ.เชียงใหม่ เน้นนโยบายเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือเช่น โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ, การแก้

ปัญหาคุณภาพชีวิตที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคเหนือ, การจัดการด้านทรัพยากรให้แก่คนในท้องถิ่นและเรื่องสิทธิสตรีในทางการเมือง

2) การแข่งขันในการเลือกตั้ง เน้นเรื่องการซื้อเสียงในพื้นที่ภาคอีสานจากการจัดรายการที่นครพนม, นครราชสีมา ตั้งคำถามนักการเมืองถึงแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาการซื้อเสียง เรื่องโพล เรื่องชี้แจงทางการเมืองระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่โดยเน้นที่พรรคการเมืองต่าง ๆ จะร่วมกันอย่างไร เช่นถามว่าพรรคชาติไทยซึ่งเป็นที่คาดกันว่าอาจเป็นตัวแทนสำคัญหลังการเลือกตั้งที่จะร่วมรัฐบาลกับประชาธิปัตย์หรือไม่ รวมทั้งการหาเสียงในพื้นที่และการประเมินจำนวนส.ส.ที่คาดว่าจะได้รับเลือกตั้ง

3) การจัดตั้งรัฐบาลโดยเน้นพรรคการเมืองที่มีโอกาสเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลคือพรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติพัฒนา มีการถามเรื่องการรวมพรรคเพื่อจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง การแต่งตั้งรัฐมนตรีจากภาคอีสาน รวมทั้งประเด็นผู้ที่เหมาะสมจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยพิจารณาจากหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสามพรรค

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

รายการเลือกตั้งสัญจร'39 ให้ความสำคัญกับภูมิภาค โดยใช้เป็นสถานที่จัดรายการ เป็นเวทีให้นักการเมืองในพื้นที่มาแถลงนโยบายและหาเสียงกับประชาชน โดยเน้นประเด็นที่เป็นปัญหาของพื้นที่มาเป็นคำถามในการอภิปรายซึ่งสามารถสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับประชาชนในภูมิภาคหันมาสนใจเรื่องการเลือกตั้งและรับฟังข้อมูล แนวนโยบาย จุดยืนทางการเมืองของพรรคการเมืองแต่ละพรรค ในบรรยากาศการอภิปรายที่มีการถามคำถามเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนค่านโยบายในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น รวมทั้งมีการเปรียบเทียบระหว่างพรรคการเมืองจากประเด็นคำถามเดียวกัน ซึ่งประชาชนโดยเฉพาะเจ้าของพื้นที่จะได้ประโยชน์ นำไปใช้ตรวจสอบพรรคการเมืองและเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ ด้านผู้ดำเนินรายการเลือกตั้งสัญจร'39 เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ในการตั้งคำถามสัมภาษณ์นักการเมือง คำถามหลายคำถามเน้นการตรวจสอบนักการเมืองเช่นการตรวจสอบเรื่องนโยบายที่ผ่านมามีทำไมจึงไม่สามารถทำได้ เรื่องการซื้อเสียงโดยเฉพาะในภาคอีสาน การผลักดันโครงการต่อพื้นที่เช่น โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในภาคเหนือ หากพิจารณาบทบาทของผู้กำหนดประเด็นในรายการ สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ควบคุมเนื้อหาได้และเนื่องจากเป็นรายการอภิปรายที่มีนักการเมืองจากหลายพรรคร่วมรายการ จึงเกิดบรรยากาศที่นักการเมืองกล่าวพาดพิงถึงกันจนทำให้ต้องมีการแก้ไขข้อกล่าวหาทันตลอดเวลา รวมทั้งแข่งขันเสนอผลงาน โดยเฉพาะผลงานที่พรรค

การเมืองหลายพรรคร่วมกันผลักดัน ในบางครั้งนักการเมืองพยายามออกนอกประเด็นเช่น ในรายการนครพนม สื่อได้ตั้งประเด็นการป้องกันการซื้อเสียงของพรรคการเมือง พรรคความหวังใหม่ได้อธิบายออกนอกประเด็นไปมากจนสื่อต้องขอให้รวบรัดกล่าวถึงแนวทางที่ชัดเจน ส่วนการตอบคำถามของพรรคความชาติพัฒนาได้เน้นว่าเรื่องการซื้อเสียงเป็นเรื่องที่ข้าราชการประจำต้องรับผิดชอบ จึงถูกสื่อตั้งคำถามว่าทำไมไม่ให้นักการเมืองรับผิดชอบเพราะนักการเมืองเป็นผู้ซื้อเสียง ตัวอย่างที่สื่อได้ถามในเชิงลึกเช่น กรณีที่พรรคประชาธิปัตย์ตอบเรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกส.ส. ของพรรคเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีโดยกล่าวว่าต้องคำนึงถึงเรื่องภาคด้วย สื่อจึงนำประเด็นนี้มาถามว่าในเมื่อคัดค้านการแต่งตั้งรัฐมนตรี ตามโควตาของภาคทำไมจึงต้องพิจารณาเรื่องภาคทำให้พรรคประชาธิปัตย์ต้องชี้แจงใหม่โดยละเอียด ประเด็นที่เห็นได้ชัดว่านักการเมืองพยายามหลีกเลี่ยงคำถามบางเรื่องของสื่อ จากการที่สื่อให้แต่ละพรรคประกาศออกมาอย่างชัดเจนว่าถ้าส.ส. ของพรรคคนซื้อเสียงขอให้ประชาชนอย่าเลือก พรรคความหวังใหม่แสดงท่าทีที่ไม่อยากประกาศ แต่เมื่อพรรคอื่น ๆ เติมใจที่จะประกาศจึงต้องประกาศตามโดยไม่เต็มใจนัก

ในการจัดรายการที่ จ.นครราชสีมา พรรคการเมืองถูกถามเรื่องการซื้อเสียงมากเป็นพิเศษ และเป็นเรื่องที่นักการเมืองไม่ต้องการตอบ เมื่อสื่อถามเรื่องการซื้อเสียงมากขึ้นพรรคประชาธิปัตย์ได้กล่าวหาว่าสื่อถามในเรื่องที่เคร่งเครียดและผิดกฎหมายรวมทั้งไม่ยอมตอบคำถามของสื่อ

ในภาพรวมของรายการเลือกตั้งสัญจร'39 กล่าวได้ว่าเป็นเวทีที่ตอบสนองต่อประชาชนในส่วนภูมิภาคโดยใช้จังหวัดที่เป็นฐานเสียงของหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นสถานที่จัดรายการ มีการพูดถึงปัญหาในพื้นที่ นอกจากนี้พบว่าสื่อมวลชนพยายามเป็นผู้กำหนดประเด็นเรื่องปัญหาในพื้นที่ เช่น การซื้อเสียงในภาคอีสาน การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือ การพัฒนาจังหวัดในภาคกลาง เป็นต้น

รายการจากสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์

รายการเส้นทางผู้แทน'39

รูปแบบรายการ

สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนของรัฐได้จัดรายการพิเศษเส้นทางผู้แทน'39 เพื่อเป็นเวทีสำหรับนักการเมืองและรณรงค์เรื่องเลือกตั้ง เป็นรายการประเภทสนทนาทางการเมืองที่เน้นการสัมภาษณ์นักการเมือง และเปิดช่วงให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาถามคำถามกับนักการเมือง ออกอากาศทุกวันช่วงก่อนการเลือกตั้งเวลา 20.30-21.30 น.

ตารางที่ 5.20 เวลา ความยาวและเนื้อหารายการเส้นทางผู้แทน'39

เวลา	ความยาว(นาที)	เนื้อหา
20.30-21.00 น.	30	สัมภาษณ์แขกรับเชิญ
21.00-21.30 น.	30	ตอบคำถามจากประชาชน

ผู้ดำเนินรายการ

ผู้ดำเนินรายการเส้นทางผู้แทน'39 คือคุณอดิศักดิ์ ศรีสม ซึ่งมีประวัติการทำงานด้านสื่อสารมวลชน เริ่มจากการทำงานเป็นนักข่าววิทยุของบริษัทแปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด มีประสบการณ์ในการทำข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ต่อมาได้ลาออกจากบริษัทแปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด และมาทำงานกับดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ในบริษัทเอเชียวิชั่น จำกัด ในปี 2539 ซึ่งทางบริษัทได้เข้ามาบริหารงานด้านการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 การทำงานโทรทัศน์เริ่มต้นจากผู้ประกาศข่าวของทางสถานีและได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้ดำเนินรายการสนทนา ซึ่งในช่วงนี้เองคุณอดิศักดิ์ ศรีสม มีโอกาสดำเนินรายการประเทศไทยรายวันแทนดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป 17 พฤศจิกายน 2539 สถานีได้ปรับรูปแบบรายการประเทศไทยรายวันนำเสนอเรื่องการเลือกตั้งและเปลี่ยนชื่อมาเป็นรายการเส้นทางผู้แทน'39 โดยให้คุณอดิศักดิ์ ศรีสม เป็นผู้ดำเนินรายการ

ลักษณะการสนทนาในรายการ

รายการเส้นทางผู้แทน'39 ประกอบด้วยสองช่วง ช่วงแรกของรายการเป็นการสัมภาษณ์ แกรับเชิญโดยประเด็นคำถามมาจากผู้ดำเนินรายการ ทั้งนี้คุณอดิศักดิ์ ศรีสม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “คำถามในการสัมภาษณ์แกรับเชิญจะมีทีมงานช่วยกันคิด แต่ในสมัยนั้นการทำงานเรียกได้ว่า ผมแทบจะทำคนเดียวเพราะว่าทีมงานจะเป็นคนรุ่นเดียวกันมันยังไม่เข้มเท่ากับทีมกรองสถานการณ์ เดียวนี้ ตอนที่ทำเส้นทางผู้แทน'39 ประเด็นคำถามส่วนใหญ่ผมเป็นคนคิดเอง” (อดิศักดิ์ ศรีสม, สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2541)

ในช่วงที่สองของรายการให้แกรับเชิญตอบคำถามจากประชาชน ซึ่งมาจากการเปิดสาย โทรศัพท์และบันทึกคำถามโดยทีมงานรายการ โดยผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ถามแทนประชาชน ทั้งนี้ คำถามจะคัดเลือกโดยทีมงาน ในการถามคำถามนั้นไม่มีเกณฑ์ในการจัดกลุ่มที่แน่นอนเนื่องจาก ข้อจำกัดด้านเวลา “ทีมงานจะเป็นคนรับโทรศัพท์ การคัดเลือกคำถามก็พูดตรง ๆ ว่าอยู่ที่ วิจารณ์ญาณ คำถามที่แรงแต่ถ้ามีประโยชน์เขาก็จะส่งขึ้นมา คำถามไหนที่ไม่เกี่ยวข้องก็มีการคัด ออกเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นมาถึงผมผมก็จะคัดอีกครั้งโดยอัตโนมัติ การจัดประเด็นคำถามมันยาก สามารถจัดได้ครั้งแรกครั้งเดียว ครั้งที่สองโทรศัพท์คนรับก็ต้องจด จะถูกละหลุมมาก เพราะฉะนั้น อะไรที่จะทยอยมาได้ก่อนก็จะมา ผมเองถึงจะมีการจัดเรียงลำดับอีกทีมันก็จัดได้เฉพาะเบรกแรก ก่อนเข้าคำถาม พอหลังจากนั้นบางทีมันจัดไม่ได้แล้ว คำถามจะรวม ๆ กันไป....คำถามที่เหลือ ถ้าผู้ร่วมรายการต้องการเราให้ เราจะถามทุกครั้งว่าต้องการหรือไม่ต้องการ เรายินดีที่จะให้พวก คำถามแรง ๆ ก็จะไป” (อดิศักดิ์ ศรีสม, สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2541)

การจัดที่นั่งในการสนทนาและรูปแบบเวที

รายการเส้นทางผู้แทน'39 ถ่ายทอดจากห้องส่งของทางสถานี ในส่วนของที่นั่งในการ สนทนาพบว่า ผู้ดำเนินรายการและแกรับเชิญนั่งสนทนาโต๊ะเดียวกันโดยมีฉากด้านหลังเป็นภาพ พระบรมมหาราชวัง การจัดที่นั่งดังกล่าวทำให้เกิดบรรยากาศในการสนทนาที่ไม่เป็นทางการดัง ภาพที่ 5.7

แผนภาพที่ 5.7 การจัดที่นั่งในรายการเส้นทางผู้แทน'39

วิเคราะห์รูปแบบรายการ

ผู้ดำเนินรายการเส้นทางผู้แทน'39 เป็นนักสื่อสารมวลชนที่มีประสบการณ์ในการทำข่าวมาก่อน ผ่านการฝึกฝนจนได้เป็นผู้ประกาศข่าวทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 และเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนาในระยะต่อมา อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าส่วนหนึ่งของการทำงานในการเป็นผู้ดำเนินรายการได้อิทธิพลมาจากการทำงานในอาชีพนักข่าว ดังนั้นรูปแบบรายการที่เปิดเป็นเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมจึงนำมาใช้ ในแง่ของการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในสื่อคุณอดีศักดิ์ได้ให้ทัศนะว่า “ให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยโทรศัพท์เข้ามาเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญเพราะเวทีที่ประชาชนจะได้ใช้ในสื่อมวลชนมีน้อย เพราะฉะนั้นนี่คือช่องทางหนึ่งที่เปิดให้คนมีโอกาสและผมคิดว่ามันเป็นแบบปฏิบัติกันมาก่อนข้างจะเป็นธรรมเนียมแล้วสำหรับคนที่ทำงานแปซิฟิกหรือทำอะไรมาก่อน” (อดีศักดิ์ ศรีสม, สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2541)

ลักษณะเด่นของรายการเส้นทางผู้แทน'39 นอกจากจะให้พื้นที่ในรายการกับนักการเมืองแล้ว ยังให้พื้นที่ในรายการแก่ประชาชนทั่วประเทศในการถามคำถามกับการเมือง ด้วยสัดส่วนของเวลาที่เท่ากันคือ 30 นาที หากวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนจากการถามคำถามทางโทรศัพท์พบว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อม เนื่องจากต้องผ่านขั้นตอนการบันทึกและคัดเลือกคำถามจากทีมงานรายการ การคัดเลือกคำถามใช้วิธีการสุ่มจากส่วนบุคคลเป็นเกณฑ์ เนื่องจากเวลาที่ให้ในช่วงการตอบคำถามประมาณ 30 นาทีซึ่งมากพอสมควรจึงสามารถนำเสนอคำถามได้มากกว่ารายการอื่นที่เปิดให้มีการถามคำถามทางโทรศัพท์

ด้านรูปแบบการจัดที่นั่งในการสนทนาพบว่าเน้นความเป็นกันเองแบบกึ่งทางการ ผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญนั่งร่วมโต๊ะเดียวกันทำให้ไม่เกิดเส้นแบ่งระหว่างทั้งสองฝ่าย เป็นลักษณะที่คล้ายกับการจัดที่นั่งในรายการเหตุบ้านการเมืองหรือรายการนักร้องหลังเลือกตั้ง'39

เนื้อหารายการ

เนื้อหารายการเส้นทางผู้แทน'39 ศึกษาจากรายการที่บันทึกเทปไว้สามตอนคือรายการในวันที่ 6, 13, 14 พฤศจิกายน 2539 คู่มือหารายการได้ในภาคผนวก ก)

วิเคราะห์เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

จากการศึกษาพบว่าตัวแสดงทางการเมืองในรายการเส้นทางผู้แทน'39 ประกอบด้วยนักการเมืองและประชาชน ดังข้อมูลในตารางที่ 5.21

ตารางที่ 5.21 แสดงการจำแนกบุคคล, สถานภาพและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการเส้นทางผู้แทน'39

วันที่	ตัวแสดงทางการเมือง	ชื่อ	ตำแหน่งและองค์กร	การมีส่วนร่วมในรายการ
6 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน ประชาชน	นายนิกร จำนง คุณอดิศักดิ์ ศรีสม ประชาชนร่วมถามคำถามในรายการ	ผู้อำนวยการพรรคชาติไทย พนักงานบริษัทเอเชียวิชั่น และนักสื่อสารมวลชนอิสระ	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ถามคำถามทางโทรศัพท์โดยผ่านทางผู้ดำเนินรายการ .
13 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน ประชาชน	นายไชยยศ สะสมทรัพย์ คุณอดิศักดิ์ ศรีสม ประชาชนร่วมถามคำถามในรายการ	หัวหน้าพรรคเอกภาพ พนักงานบริษัทเอเชียวิชั่น และนักสื่อสารมวลชนอิสระ	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ถามคำถามทางโทรศัพท์โดยผ่านทางผู้ดำเนินรายการ
14 พ.ย.39	นักการเมือง สื่อมวลชน ประชาชน	นายชวน หลีกภัย คุณอดิศักดิ์ ศรีสม ประชาชนร่วมถามคำถามในรายการ	หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ พนักงานบริษัทเอเชียวิชั่น และนักสื่อสารมวลชนอิสระ	ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ถามคำถามทางโทรศัพท์โดยผ่านทางผู้ดำเนินรายการ

นักการเมือง ตัวแสดงทางการเมืองที่มาร่วมในรายการเส้นทางผู้แทน'39 เป็นตัวแทนจากพรรคการเมืองโดยเป็นบุคคลสำคัญในพรรคเช่น หัวหน้าพรรค ผู้อำนวยการพรรค เพื่อมาแถลงนโยบายตอบคำถามของประชาชน ดังข้อมูลในตารางที่ 5.22

ตารางที่ 5.22 แสดงการจำแนกสถานภาพของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง

วันที่	ชื่อ	พรรค	ตำแหน่งในพรรค
6 พ.ย.39	นายนิกร จันทง	ชาติไทย	ผู้อำนวยการพรรค
13 พ.ย.39	นายไชยยศ สะสมทรัพย์	เอกภาพ	หัวหน้าพรรค
14 พ.ย.39	นายชวน หลีกภัย	ประชาธิปไตย	หัวหน้าพรรค

นโยบายของรายการเส้นทางผู้แทน'39 ได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าให้พรรคการเมืองทุกพรรคมีโอกาสเท่าเทียมกันในการใช้พื้นที่ในรายการ ดังนั้นในรายการเส้นทางผู้แทน'39 จึงเป็นช่องทางหนึ่งทางสื่อโทรทัศน์ที่พรรคการเมืองได้ใช้สื่อสารกับประชาชนในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ทางรายการมีการจัดประเด็นแล้วเชิญนักการเมืองมาร่วมรายการในประเด็นนั้นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและแข่งขันกับสถานีอื่นได้

“ประเด็นการเชิญนักการเมืองเช่น เลือดใหม่ผู้แทนก็จะเป็นผู้สมัครหน้าใหม่แล้วก็ทายาทการเมืองก็จะคิดว่าใครที่เป็นทายาทของนักการเมือง หัวข้อผู้หญิงกับการเมืองก็จะมีผู้สมัครหญิง วันหัวหน้าพรรคการเมืองก็จะเชิญหัวหน้ามาแต่ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะครบทุกพรรค มีการแบ่งหัวข้อเช่น ส.ส.เหนือหรือขุนพลเหนือ ขุนพลใต้ ขุนพลอีสาน ขุนพลกรุงเทพฯ โดยทีมงานเป็นคนคิดหัวข้อกันเอง” (อดิศักดิ์ ศรีสม, สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2541)

ประชาชน ตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นประชาชนได้มีส่วนใช้พื้นที่ในรายการมาก ดังข้อมูลในภาคผนวก ก โดยพบว่าประชาชนสนใจเรื่องเลือกตั้งและต้องการมีส่วนร่วมในสื่อเพื่อถามปัญหาและแสดงความคิดเห็น ถ้าสื่อเปิดโอกาสประชาชนก็จะมีช่องทางในการสื่อสารกับนักการเมืองมากขึ้น โดยประชาชนที่สนใจเรื่องเลือกตั้งเป็นชายมากกว่าหญิง ประชาชนในภาคกลางสนใจที่จะมีส่วนร่วมในรายการ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นและแขกรับเชิญซึ่งจะมีผลต่อความสนใจของประชาชนในพื้นที่ของนักการเมืองด้วย เช่น กรณีนายไชยยศ สะสมทรัพย์ มาร่วมรายการจะมีประชาชนจาก จ.นครปฐม โทรศัพท์มาถามคำถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อน นอกจากนี้คำถามจากประชาชนส่วนหนึ่งไม่ได้นำมาถามกับแขกรับเชิญในรายการเนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาของรายการ

ประเด็นเนื้อหาในรายการ

เนื้อหาในรายการเส้นทางผู้แทน'39 มีสองส่วนคือจากการสัมภาษณ์นักการเมืองและจากคำถามของประชาชน โดยคำถามหลักมาจากผู้ดำเนินรายการจากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินรายการนั้นว่าประเด็นที่สำคัญคือการตั้งคำถามในเรื่องนโยบายพรรคการเมือง

“จุดประสงค์ของการทำรายการนี้คือ ต้องการให้ทางบ้านได้มีโอกาสรู้เรื่องของนโยบาย เรื่องของการที่จะเข้าไปทำงานการเมือง ตรงนี้คงเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เรื่องที่อยู่ในกระแสเป็นเรื่องที่เราต้องถามเพราะนั่นคือสิ่งที่ชาวบ้านอยากรู้หรือน่าจะรู้ ก็เป็นคำตอบที่เราอยากจะฟังว่าเขาจะตอบว่าอย่างไร...ในส่วนตัวผมให้ความสำคัญกับนโยบาย การทำงานมากกว่าแต่พวกนั้นมันปฏิเสธไม่ได้เพราะนั่นคือสีตัน” (อดิศักดิ์ ศรีสม, สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2541) ส่วนคำถามจากประชาชนมีทั้งถามเรื่องนโยบายและการแข่งขันในการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถจัดประเด็นเนื้อหาในรายการได้สามประเด็นคือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง, การแข่งขันในการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาล

1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมือง เน้นนโยบายของพรรคการเมืองใน ส่วนของผู้ดำเนินรายการมีการเสนอนโยบายของพรรคการเมืองระดับประเทศเช่น นโยบายด้านปฏิรูปของพรรคชาติไทยและแนวทางปฏิรูปการเมืองของพรรค, นโยบายแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา การประมง ของพรรคประชาธิปัตย์ ประเด็นคำถามที่มาจากประชาชนเช่น ถามนโยบายของพรรคเอกภาพเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน, เรื่องการเพิ่มเงินเดือนข้าราชการ, การแก้ปัญหาเรื่องธุรกิจการเมืองและความขัดแย้งของนักการเมือง, ถามพรรคประชาธิปัตย์ว่ามีนโยบายจะช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนในอีสานอย่างไร การแก้ไขเรื่องตลาดหุ้น เกี่ยวกับการก่อสร้างโครงการถนนสี่เลนชุมพร-พัทลุงในภาคใต้ การพัฒนาจ.ระนอง และจ.ตรัง เป็นต้น

2) การแข่งขันในการเลือกตั้ง เรื่องของผลการสำรวจความคิดเห็น ความรุนแรงในพื้นที่ การประเมินที่นั่งที่คาดว่าจะได้รับในการเลือกตั้ง ทั้งคำถามจากผู้ดำเนินรายการและจากประชาชน เช่น ถามพรรคเอกภาพว่าจะได้รับที่นั่งในจ.บุรีรัมย์กี่ที่นั่ง, โพลและผลกระทบต่อพรรคประชาธิปัตย์ ความคาดหวังจำนวนส.ส.ภาคใต้และกรุงเทพฯ ของพรรค

3) การจัดตั้งรัฐบาล เช่น โอกาสที่พรรคประชาธิปัตย์จะร่วมรัฐบาลกับพรรคความหวังใหม่ การร่วมรัฐบาลของพรรคเอกภาพกับพรรคการเมืองใหญ่

กระบวนการกำหนดประเด็นในรายการ

ในการกำหนดประเด็นเนื้อหาจากผู้ดำเนินรายการและคำถามจากประชาชน อย่างไรก็ตามก็มีส่วนที่ประชาชนถามคำถามกับนักการเมืองพบว่าประชาชนให้ความสนใจมากพอสมควร ในส่วนของประชาชนที่ถามคำถามทั้งในฐานะประชาชนทั่วไปที่สนใจสถานการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับพรรคการเมืองในเรื่อง การประเมินจำนวนส.ส.ที่คาดว่าจะได้รับ การจัดตั้งรัฐบาล ความขัดแย้งที่เกิดในพรรค เป็นต้น ประเด็นคำถามจากประชาชนส่วนหนึ่งสะท้อนความต้องการให้ส.ส.รับรู้ปัญหาหรือต้องการให้นักการเมืองช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำถามที่มาจากเจ้าของปัญหา เช่นคำถามที่ถามหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ จ.ระนอง เรื่องการเวนคืนที่ดินในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard) ความก้าวหน้าของโครงการสร้างถนนสี่เลนชุมพร-พัทลุง ในด้านนโยบายมีประชาชนส่วนหนึ่งต้องการทราบนโยบายเฉพาะด้านของพรรคการเมือง เช่น นโยบายในการรักษาสิ่งแวดล้อม นโยบายในการขึ้นเงินเดือนข้าราชการ นโยบายเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เป็นต้น

ภาพรวมของรายการสนทนาระหว่างเมืองทางโทรทัศน์

รูปแบบรายการ

จากการศึกษารายการสนทนาทางโทรทัศน์ทั้ง 6 รายการ ด้านรูปแบบรายการนั้น มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ในภาพรวมรูปแบบรายการที่มีลักษณะร่วมคือเป็นการสนทนากับนักการเมือง, ผู้สมัครส.ส. หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ในส่วนที่ต่างออกไปคือรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่ นอกจากมีผู้ดำเนินรายการหลักแล้วยังมีนักวิชาการร่วมวิเคราะห์ในรายการด้วย อีกทั้งยังให้สื่อมวลชนต่างแขนงคือสื่อวิทยุ(ไอเอ็นเอ็น)และสื่อหนังสือพิมพ์(มติชน) ร่วมถามคำถามแก่รับเชิญเพื่อสร้างความหลากหลายของคำถามสัมภาษณ์ รายการขอคิดด้วยคนลักษณะที่ต่างจากรายการอื่นคือจัดการโต้วาที (debate) ระหว่างหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ มีการประยุกต์จากรูปแบบการโต้วาทีที่ผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดการเปรียบเทียบภาพ มุมมอง ความคิดของหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสองพรรคได้เป็นอย่างดีว่าผู้ใดที่มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะมาเป็นผู้นำฝ่ายบริหารของประเทศ ส่วนรายการที่มีรูปแบบเด่นที่สุดในการให้ความสำคัญกับส่วนภูมิภาคคือรายการเลือกตั้งสัญญา'39 โดยการสัญจรไปจัดรายการในทุกภาคทั่วประเทศ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมฟังการอภิปราย เป็นการขยายความสำคัญของประชาชนในภูมิภาคมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเลือกตั้ง อีกรายการหนึ่งที่มีรูปแบบน่าสนใจคือรายการเส้นทางผู้แทน'39 นอกเหนือจากการสัมภาษณ์นักการเมืองแล้วยังเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมถามคำถามแก่รับเชิญทางโทรศัพท์ แม้จะไม่ได้เป็นการถามโดยตรงก็ตาม ความพิเศษของรายการคือให้เวลาในช่วงคำถามจากประชาชนมากเป็นพิเศษถึง 30 นาที ทั้งนี้รูปแบบรายการที่มีลักษณะพิเศษของแต่ละรายการทำให้รายการสนทนาการเมืองมีความหลากหลายขึ้น

ผู้ดำเนินรายการ

ด้านผู้ดำเนินรายการของรายการสนทนาทางโทรทัศน์พบว่าบทบาทอยู่ที่นักวิชาการ นักหนังสือพิมพ์และนักสื่อสารมวลชนอิสระ นักวิชาการดังในรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่และรายการเหตุบ้านการเมืองทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 รายการขอคิดด้วยคนทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 บทบาทที่มาจากนักหนังสือพิมพ์เช่น รายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 และรายการเลือกตั้งสัญญาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ส่วนนักสื่อสารมวลชนอิสระปรากฏจากผู้ดำเนินรายการเส้นทางผู้แทน'39 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

ทั้งนี้พบว่าผู้ดำเนินรายการที่เป็นนักวิชาการ นักหนังสือพิมพ์และนักสื่อสารมวลชนอิสระ ส่งผลต่อทิศทางและเนื้อหาของรายการ นักวิชาการและผู้ดำเนินรายการที่เป็นนักหนังสือพิมพ์จะ แสดงสถานภาพที่อยู่นอกอำนาจของนักรการเมือง ทำให้ดำเนินรายการได้อย่างอิสระ เสนอเนื้อหา และถามคำถามเชิงลึกที่เป็นการตรวจสอบนักรการเมืองเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าในภาพรวมของผู้ดำเนินรายการสนทนาทางโทรทัศน์นั้น ยังคงให้ความสำคัญและให้บทบาทกับผู้ดำเนินรายการชายมากกว่าผู้ดำเนินรายการหญิง โดยรายการสนทนาทั้งหกรายการมีผู้ดำเนินรายการทั้งหมด 11 คน แยกเป็นชาย 9 คน หญิง 2 คน ผู้ดำเนินรายการหญิงพบในรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่และรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 ลักษณะร่วมที่พบคือเป็นผู้ดำเนินรายการจากสถานีที่ไม่มีบทบาทมากเท่าใดนักในการดำเนินรายการแสดงให้เห็นว่า รายการสนทนาทางโทรทัศน์ยังไม่เปิดกว้างสำหรับผู้หญิงและอาจมาจากมุมมองที่ว่าเรื่องการเมืองควรให้เป็นหน้าที่ของผู้ดำเนินรายการชายเพื่อให้รายการน่าเชื่อถือเป็นทางการ

เนื้อหารายการ

ตัวแสดงทางการเมืองในรายการ

จากการเปรียบเทียบรายการสนทนาทางโทรทัศน์ทั้งหกรายการคือ รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่, รายการเหตุบ้านการเมือง, รายการขอคิดด้วยคน, รายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39, รายการเลือกตั้งสัญญา'39 และรายการเส้นทางผู้แทน'39 พบสิ่งที่น่าสนใจดังในตารางที่ 5.23

ในภาพรวมของรายการสนทนา ตัวแสดงทางการเมืองที่มีโอกาสใช้พื้นที่ในรายการค่อนข้างมากคือนักรการเมืองและสื่อมวลชน โดยนักรการเมืองเป็นตัวแสดงที่มาร่วมรายการในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์และเป็นแหล่งข้อมูล หากพิจารณาในส่วนของนักรการเมืองพบว่าเป็นนักรการเมืองที่มีตำแหน่งในพรรค มีเพียงรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 และรายการเลือกตั้งสัญญา'39 ที่มีสัดส่วนของนักรการเมืองที่ไม่มีตำแหน่งในพรรคมาร่วมรายการมากกว่ารายการอื่น ๆ โดยมีความแตกต่างคือรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 เน้นนักรการเมืองที่ลงสมัครในส่วนกลางโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ส่วนรายการเลือกตั้งสัญญา เน้นผู้สมัครที่ลงเลือกตั้งในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้แนวโน้มของพรรคการเมืองที่มีโอกาสได้ใช้พื้นที่ในสื่อโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่และพรรคการเมืองขนาดกลาง ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็กจะมีโอกาสต่อเมื่อหัวหน้าพรรคมีบทบาท

ตารางที่ 5.23 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองในรายการสนทนาทางโทรทัศน์

ตัวแสดงทางการเมือง	เลือกตั้ง'39 ร่วมสร้าง ฐานการ เมืองใหม่		เหตุบ้าน การเมือง		ขอคิด ด้วยคน		นับถอย หลังเลือก ตั้ง'39		เลือกตั้ง สัณจร'39		เส้นทางผู้ แทน'39	
	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%
นักการเมือง												
หัวหน้าพรรคต่าง ๆ	5	10.42	2	15.38	2	20	5	8.06	-	-	2	3.92
รองหัวหน้าพรรคต่าง ๆ	1	2.08	-	-	1	10	3	4.84	7	18.42	-	-
เลขาธิการพรรคต่าง ๆ	2	4.17	-	-	3	30	4	6.45	-	-	-	-
รองเลขาธิการพรรคต่าง ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5.26	-	-
กรรมการบริหารพรรคต่าง ๆ	2	4.17	-	-	-	-	1	1.61	5	13.16	-	-
ผู้อำนวยการพรรคต่าง ๆ	1	2.08	-	-	-	-	1	1.61	-	-	1	1.96
ทีมเศรษฐกิจ/ต่างประเทศ	3	6.25	2	-	1	10	3	4.84	-	-	-	-
สมาชิกพรรคต่าง ๆ	2	4.17	-	15.38	-	-	14	22.58	6	15.79	-	-
รวม	16	33.34	4	30.76	7	70	31	49.39	20	52.63	2	5.88
สื่อมวลชน												
บรรณาธิการหนังสือพิมพ์	4	8.33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผู้ดำเนินรายการวิทยุ	6	12.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
นักข่าวต่างประเทศ	-	-	1	7.69	-	-	-	-	-	-	-	-
ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์	14	29.17	3	23.08	3	30	27	43.55	14	36.84	3	5.88
รวม	24	50	4	30.77	3	30	27	43.55	14	36.84	3	5.88
องค์กรธุรกิจ												
องค์กรธุรกิจ	-	-	4	30.77	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	4	30.77	-	-	-	-	-	-	-	-
นักวิชาการ												
นักวิชาการ	8	16.67	1	7.69	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	8	16.67	1	7.69	-	-	-	-	-	-	-	-
เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง												
เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง	-	-	-	-	-	-	2	3.23	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	2	3.23	-	-	-	-
องค์กรกลาง												
องค์กรกลาง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
องค์กรเอกชน												
องค์กรเอกชน	-	-	-	-	-	-	-	-	4	10.53	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	4	10.53	-	-
ประชาชน												
ประชาชน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	88.23
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	88.23
รวมทั้งหมด	48	100	13	100	10	100	62	100	38	100	51	100

ทางการเมือง การที่รายการให้พื้นที่กับนักการเมืองระดับสำคัญในพรรคมีจุดประสงค์ต่อยอดำคัญของนักการเมือง และเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมรายการ ในห้วงเวลาที่สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีต่างแข่งขันกันผลิตรายการสนทนาช่วงเลือกตั้ง ภาพที่ปรากฏจึงเป็นเรื่องของการเมืองในระดับประเทศและการเมืองกระแสหลัก

ด้านสื่อมวลชนแสดงบทบาทในการเป็นผู้คุมเวทีในการสื่อสาร โดยเป็นผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์นักการเมือง ทั้งนี้แต่ละรายการมีความต่างในระดับของผู้ดำเนินรายการคือรายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่เน้นบทบาทของนักวิชาการ โดยมีนักหนังสือพิมพ์และนักวิทยุมาเสริม เช่นเดียวกับรายการเหตุบ้านการเมืองที่เน้นบทบาทของนักวิชาการ รายการขอคิดด้วยคนเน้นบทบาทของนักวิชาการที่ทำงานด้านสื่อ ส่วนรายการนับถอยหลังเลือกตั้ง'39 และรายการเลือกตั้งสัญญา'39 เน้นบทบาทของนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินรายการสนทนาการเมือง ด้านรายการเส้นทางผู้แทน'39 บทบาทของผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ประกาศข่าวของสถานีที่มีพื้นฐานในการทำข่าววิทยุมาก่อน

ตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นประชาชนพบว่าส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมในรายการทางอ้อม พบในสามรายการคือรายการเหตุบ้านการเมืองนักพิเศษ รายการเลือกตั้งสัญญาและรายการเส้นทางผู้แทน'39 ในรายการเลือกตั้งสัญญาและรายการเหตุบ้านเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมฟังการอภิปราย อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของประชาชนพบว่าเป็นคนละกลุ่มคือ รายการเหตุบ้านการเมืองจะเป็นระดับชนชั้นกลางในเมือง ส่วนรายการเลือกตั้งสัญญานั้นกลุ่มประชาชนในภูมิภาค ส่วนการร่วมตั้งคำถามพบว่ามีปัจจัยที่ทำให้คำถามของประชาชนหลุดไปจากวาระเช่น การคัดเลือกจากทีมงาน การคัดเลือกจากผู้ดำเนินรายการ เวลาที่จำกัดในรายการ ในรายการเส้นทางผู้แทน'39 ประชาชนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามได้มากเนื่องจากเวลาที่ให้มากพอควร ดังนั้นภาพของรายการเส้นทางผู้แทน'39 จึงดูเหมือนจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการมากกว่ารายการอื่น

ประเด็นเรื่องการเลือกตั้ง

รายการสนทนาการเมืองทางโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับเรื่องนโยบายของพรรคการเมืองมากที่สุด แต่เรื่องความเคลื่อนไหวหรือการแข่งขันทางการเมืองยังเป็นสิ่งที่ต้องเสนอเนื่องจากเป็นสีสันและเรียกความสนใจจากประชาชนได้ดี การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจเรื่องนโยบายพรรคในการแก้ปัญหาของประชาชนทำให้พรรคการเมืองต้องนำเสนอนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยสื่อโทรทัศน์จะทำหน้าที่ในการถามแทนประชาชนรวมทั้งทบทวนคำสัญญาในอดีตของพรรคการเมืองแต่ละพรรค เป็นการตรวจสอบนักการเมืองหรือพรรคการเมืองมากขึ้น หากพิจารณานโยบายที่นำ

เสนอพบว่า รายการเลือกตั้ง'39 ร่วมสร้างฐานการเมืองใหม่, รายการเหตุบ้านการเมือง, รายการขอคิดด้วยคน, รายการเส้นทางผู้แทน'39 เน้นนโยบายด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ประเทศกำลังประสบ รวมทั้งประเด็นปฏิรูปการเมืองซึ่งเป็นความสนใจที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น ในขณะที่รายการเลือกตั้งสัจจร'39 มุ่งเน้นนโยบายต่อภาคและปัญหาภายในท้องถิ่นมากกว่าที่จะเน้นปัญหาในระดับประเทศทำให้เห็นภาพการเน้นที่ต่างกันคือในขณะที่รายการอื่น ๆ เน้นการแก้ปัญหาในระดับชาติ แต่รายการเลือกตั้งสัจจร'39 เน้นการแก้ปัญหาของภูมิภาค

นอกจากนี้ทุกรายการยังเน้นประเด็นความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง โดยเฉพาะการแข่งขันในการหาเสียง จำนวนส.ส.ที่คาดว่าจะได้รับเลือกตั้ง รวมทั้งประเด็นที่ทุกรายการให้ความสนใจเป็นพิเศษคือพรรคที่หัวหน้ามีโอกาasเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งประเด็นนี้ดำเนินควบคู่ไปกับนโยบายของพรรคการเมือง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญเรื่องความสามารถของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แสดงให้เห็นว่า วิสัยทัศน์ ทักษะ ทักษะ มุมมองของหัวหน้าพรรคการเมืองต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพสังคมในปัจจุบัน